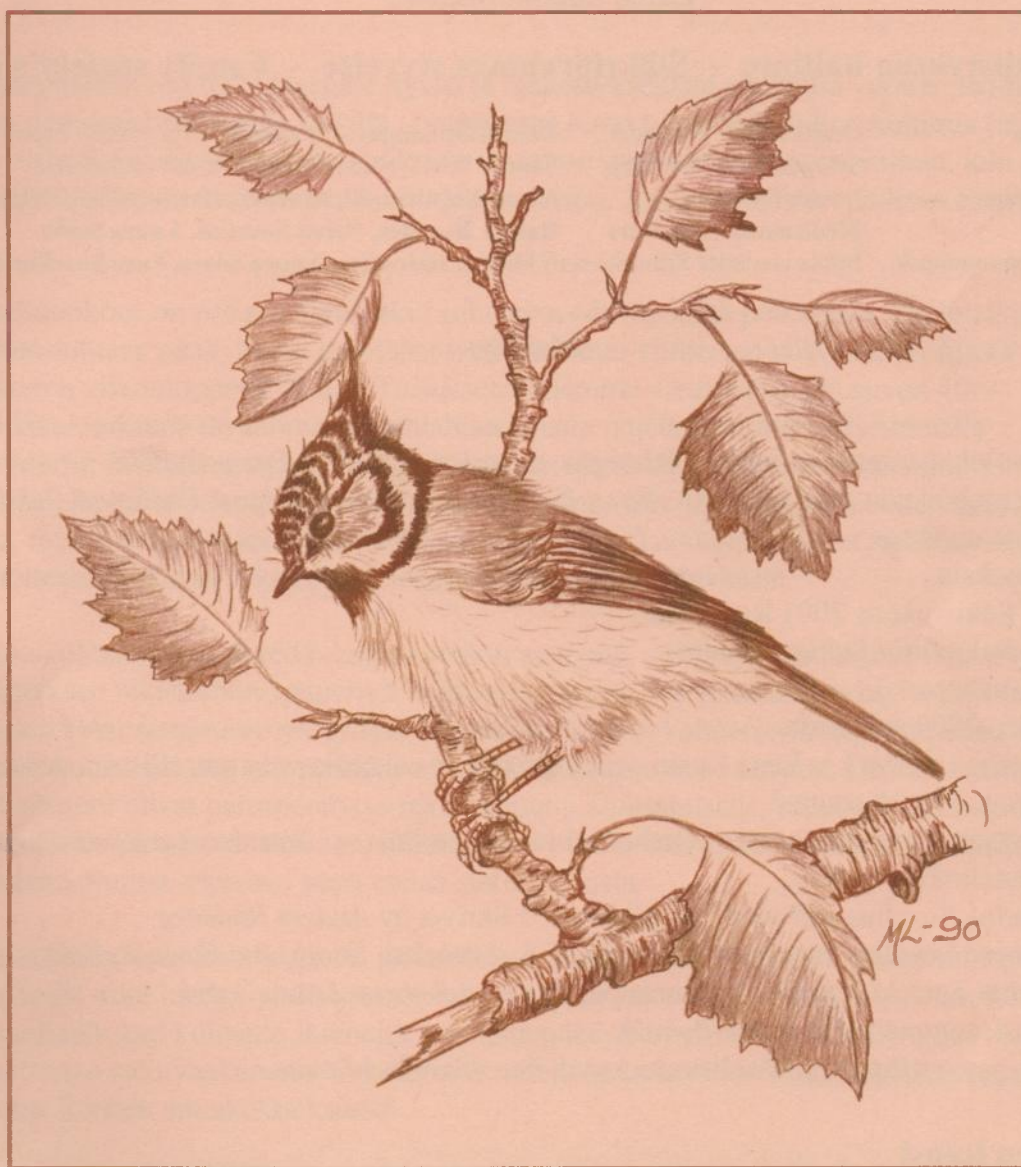

Jotailan juttut

Sovio-Sovelius-suvun tiedote

Jotailan jutut

SOVIO-SOVELIUS -SUVUN TIEDOTE ILMESTYY KERRAN VUODESSA. NUMERO 9. 2001

Sukuyhdistyksen hallinto - Släktförenings styrelse - Family society's council

Puheenjohtaja	Ordförande	President	Eero Keltikangas , Koivuviita 7 C11, 02130 Espoo
Sihteeri	Sekreterare	Secretary	Sampo Sovio , Kuusitie 11 A 10, 00270 Helsinki
Rahastonhoitaja	Kassör	Treasurer	Kirsti Keltikangas , Koivuviita 7 C 11, 02130 Espoo
Jäsenet	Medlemmar	Members	Rainer Berndes, Pertti Sovelius, Laura Sovio
Sukutiedotteen toimitusk.	Infots kommité	Editorial staff	Hannu Heinonen, Laura Sovio, Eero Sovelius-Sovio

Sisällys

Sivu

3. Puheenjohtajan palsta. *Eero Keltikangas*. Svensk resumé *Pia Sovio-Pyhälä*.
4. Rahastonhoitajan risut ja ruusut. *Kirsti Keltikangas*. Svensk resumé *Pia Sovio-Pyhälä*.
6. Tiedote uudistuu
6. Tiedotuksia
7. Sukukokous 2001 Raahessa
7. Sukuviiri / Sukupuutaulut
8. Sukuvaakuna
9. Vuoden 2000 sukukirja
10. Marianne Lindberg ja Lena Koski ovat toistensa vastakohtia vain taiteellisesti. Asko Temmes. Svensk resumé.
12. En pratstund om gamla tider i Brahestad-Pia frågar Pipsan i Ekenäs. *Pia Sovio-Pyhälä*. Lyhennelmä suomeksi.
19. Catharina Sovelius-gift med "en sjörövare"? Skrivet av *Anders Rådberg*
23. Catharina Sovelius "merirosvon" vaimo. Ed. suomeksi. Suom. *Pia Sovio-Pyhälä*
27. Kolumni:Taidekulttuuri markkinatalouden puristuksessa. *Laura Sovio*
29. English summary *Pia Sovio-Pyhälä*.
31. Runo- ja novellipalsta: Maaliskuun kuvia *Eero Sovelius-Sovio*

Tiedotteen kansi

Töyhtötiainen, *Parus cristatus*, on helposti tunnistettavissa terhakasta töyhdöstään. Pään kuviointi on mustavalkea, kokonaisvaikutelma hieman porroinen. Pesii havumetsissä, enimmäkseen männiköissä. On uskollinen paikkalintu.

Pyysimme taiteilija **Marianne Lindbergiä** suunnittelemaan tämän vuoden tiedotteen kannen ja hän on onnistunut hienosti tavoittamaan tämän Lappia lukuunottamatta koko maassa esiintyvän talvilintumme olemuksen.

Jotailan jutut

SOVIO-SOVELIUS -SUVUN TIEDOTE

Puheenjohtajan palsta

Heti alkuun haluan toivottaa jäsenille hyvää ja menestyksellistä alkanutta vuotta. Sen tärkein tapaus on perheeni kannalta jo selvillä, tyttäreemme Katri tulee noin viikon kuluttua (tammikuun) saamaan sisaruksen. Kesän sukkokokoukseen tulemme siten neljän hengen voimin, kun edellisessä, vuoden 1998 sukkokokouksessa meitä oli vain me kaksi. Kyllä kolmessa vuodessa ehtii tapahtua paljon!

Tuleva sukkokous on parissa muussakin suhteessa edeltäjistään poikkeava. Ensinnäkin ajankohdan suhteen päädyimme hallituksessa heinäkuun viimeisen viikonlopun sijasta sen ensimmäiseen viikonloppuun 7.-8.7. Toisekseen tulemme viettämään sitä suvun 400-vuotisjuhlakokouksena tavanomaista juhlallisemmalla ohjelmalla, mm. järjestämällä kirkkokonsertin ja taidenäyttelyn. Syy poikkeavaan ajankohtaan juontuu osaksi juuri konsertin järjestelyistä. Se, mitä sen sijaan ei ole muutettu, on periaate järjestää joka toinen sukkokous Raahessa, minne nytkin tulevana kesänä kokoonnumme. Tarkempaa tietoa tapahtumasta löytyy tästä tiedotteesta ja kutsu sukkokokoukseen postitetaan loppukeväästä.

Ennen sukkokousta on odotettavissa toinenkin syntymä, sillä loppuvuodesta saimme jätettyä sukkuyhdistyksen rekisteröimispaperit Yhdistysrekisteriin. Aikaisemmin syksyllä järjestetyn ylimääräisen sukkutapaamisen yhteydessä hyväksyttiin noin kahdenkymmenen jäsenen toimesta yhdistyksen uudistetut säännöt toistamiseen, jolloin ne astuivat voimaan. Uusitut, vaatimusten mukaiset säännöt olivat perusedellytys rekisteröinnin aloittamiselle, mikä nyt siis saatiin käyntiin. Mikäli muuta korjattavaa ei ilmene, pitäisi rekisteröinnin valmistua noin kuuden kuukauden käsittelyajan kuluttua sopivasti juuri ennen sukkokousta.

Samaisessa hallituksen kokouksessa, jossa rekisteröimispaperit laadittiin, päätettiin myös toinen pitkään vireillä ollut hanke: yhdistykselle on nyt valittu sukkutunnus. Ehdotuksia tunnuksiksi hallitus sai kaikkiaan kolmelta jäseneltä, ja näistä päädyttiin yksimielisesti Eero Sovelius-Sovion suunnittelemaan sukkuvaakunaan. Sukkutunnus esitellään tarkemmin tässä sukkutiedotteessa ja heinäkuussa Raahen sukkokokouksessa.

Toivotan koko suvulle vielä kerran mitä parhaita 400. vuotta ja tervetuloa juhlimaan sitä heinäkuussa Raahen.

Puheenjohtaja *Eero Keltikangas*

Svensk resumé:

Ordförandens spalt

Det inkommande släktmötet anordnas i Brahestad den **7-8 juli**. Alltså under det första, och inte som brukligt det sista veckoslutet i juli. Mötet är samtidigt släktens 400-årsjubileum och avfiras under

festligare former, med bl.a. kyrkokonsert och konstutställning på programmet. Tidpunkten för mötet har ändrats p.g.a. konsertarrangemanget.

Släktföreningen har också förnyat sina stadgar, vilket varit nödvändigt för att föreningen skall kunna inskrivas i föreningsregistret. Registreringen borde vara klar innan släktmötet.

Det extraordinarie släktmötet i september valde ett emblem för släkten Sovio. Tre förslag hade inlämnats och valet föll enhälligt på ett släktvapen designat av Eero Sovelius-Sovio. Emblemet kommer att avtäckas under släktmötet i Brahestad samt presenteras i vår nästa bulletin.

Jag ber att få tillönska släkten ett gott 400de år och välkomna er alla till festen i Brahestad.

Ordförande *Eero Keltikangas*

Rahastonhoitajan ”ruusut ja risut”- mietteitä sukuyhdistyksen taloudesta

Hyvää uutta vuotta 2001 kaikille sukutiedotteen lukijoille,

Uusi vuosi on jälleen alkanut. Tämä alkava vuosi tuo tullessaan joitain muutoksia sukuyhdistyksen rahatalouteen. Ensinnäkin, viime syyskuun lopussa pidetyssä ylimääräisessä sukkokouksessa päätettiin muuttaa yhdistyksen jäsenmaksua. Tähän mennessä jäsenmaksu on ollut 100 markkaa kolmivuotiskaudelta taloutta kohti. Syyskuun 30.päivän kokouksessa päätettiin, että

jäsenmaksu on 100 markkaa taloutta kohti kaksivuotiskaudelta (hieman yli 25 euroa ensi vuoden 2002 rahayksikössä).

Alkaneen kauden jäsenmaksuista lähetetään lähiaikoina kaikille jäsenille erillistä postia.

Huomioitahan sen, että yhdistyksellä **ei ole enää tilejä Leoniassa** (entinen Postipankki). Mikäli teillä on jäljellä Postipankin tai Leonian pankkisiirtolomakkeita, niitä ei voi enää käyttää.

Sekä jäsenmaksu- että hautainhoitorahaston tilit ovat nyt Merita-Helsinki-WTC:n konttorissa.

Kuten jo viime tiedotteessa täsmensin, **TALOUDELLA** tarkoitetaan tässä jokaista sellaista osoitetta; **yksilöä** tai **perhettä**, johon lähetetään sukutiedote. Jos esimerkiksi perheen täysi-ikäiset lapset ovat muuttaneet pois kotoa saavat he tiedotteen omaan kotiosoitteensa ja maksavat jäsenmaksun. Jos asut ulkomailla, voit maksaa jäsenmaksun vaikkapa jonkun Suomessa asuvan sukulaisen tai tuttavän välityksellä suoraan Meritan tilille – silloin voit välttää pankkien perimät ulkomaisten maksujen kulut.

Jäsenmaksun muutoksella halutaan taata yhdistyksemme mahdollisuudet toimia ja palvella yhdistyksen jäseniä, sillä jo perustoimintojen tuottaminen, tiedotteen laadinta, painatus ja postitus vievät melkoisen osan tuloista. Eräs seikka, joka on kasvattanut tiedotteen postituskuluja, on väärät osoitteet ja palautetut tiedotteet. Nykyisinhän posti ei käänne muuttaneen henkilön posteja ilmaiseksi kuin yhden kuukauden ajan. **MUISTATHAN ilmoittaa muuttuneen osoitteesi Eero Keltikankaalle tai Eero Sovelius-Soviolle** vaikkapa tiedotteen takakannessa olevalla lapulla tai

postista saatavalla **ilmaisella** osoitteenmuutuskortilla. Muuttaneiden jäsenten uusia osoitteita on työlästä ja kallista jäljittää.

Tänä vuonna on tulossa suukokous Raahessa. Se on tarkoitus pitää aiempaa juhlavammin, sillä suku voi juhlia jo 400-vuotista historiaansa Raahen seudulla. Tämän laajemman kokouksen järjestämiseen tarvitaan luonnollisesti enemmän varoja. Mutta tästä kokouksesta enemmän muualla tässä tiedotteessa.

Sukumatrikkeleita on jäljellä vielä joitakin kappaleita. Mikäli haluat tilata sen, ota yhteyttä puheenjohtajaan Eero Keltikankaaseen. Matrikkelin hinta on 200 markkaa (+postikulut).

Hautainhoitorahastossa ei ole tapahtunut muutoksia. Uusia lahjoituksia ei ole saatu eikä myöskään suurempia menoeriä ole ollut. Kaikki halukkaat voivat antaa lahjoituksensa **Meritan tilille 120030-19026**. Viime tiedotteessa kerrottiin jo, että lahjoituksen voi antaa nimetyllä paikkakunnalla sijaitseville, tai nimettyjen sukulaisten haudoille. Käytännössä tämän voi tehdä niin, että henkilö tiedottaa yhdistyksen hallitukselle minkä paikkakunnan hautojen hoitoon hän haluaa lahjoituksen tehdä, jolloin hallituksen tehtävänä on huolehtia, että kyseinen lahjoitus ohjataan juuri näiden hautojen hoitoon.

Tapaamisiin tänä vuonna Raahessa suukokouksen merkeissä.

Kirsti Keltikangas, yhdistyksen rahastonhoitaja

Svensk resumé

Skattmästarens bekymmer-pengarna är slut!

Det nya året medför vissa ändringar i föreningens penninghushållning. Vid det extraordinarie släktmötet i september beslöts det, att medlemsavgiften per hushåll höjs från 100 mk för en treårsperiod till **100 mk för två år** (dvs lite över 25 euro fr.o.m. 2002). Studerandena betalar 50 mk. Fullvuxna barn, som flyttat hemifrån, får sina egna släktbulletiner tillsända och räknas alltså inte längre som hörande till föräldrarnas hushåll. Jag vill också påminna, att föreningens bankkonton i Leonia (f.d. Postbanken) upphört och därför bör inte heller Leonias eller Postbankens inbetalningsblanketter användas. **Bankkontorna både för medlemsavgiften och gravvårdsavgiften finns numera i Merita-Helsingfors-WTC kontoret.** Den som bor utomlands och vill undvika bankernas höga avgifter för internationella inbetalningar kan komma överens med någon släkting i Finland om inbetalningen.

Till vad behöver vi pengar? Jo, vi kan ge bättre service till våra medlemmar då vi har pengar att ordna aktiviteter, producera och trycka släktbulletinen samt täcka postningkostnader, som numera är rätt höga. Kom ihåg, att försändelser till fel address returneras gratis endast inom en månad. Det är alltså viktigt att ni meddelar omgående era adressförändringar till Eero Keltikangas eller Eero Sovelius-Sovio, antingen med blanketten på släktbulletinens sista sida eller med adressändringskortet, som fås gratis från posten. I år behöver vi också mera pengar för släktens 400-årsjubileum.

Ett begränsat antal släktmatriklar finns kvar och kan beställas från Eero Keltikangas. Matrikeln kostar 200 mk+postavgift.

Gravvårdsfonden fungerar som förr. Vi har inte mottagit nya donationer, men inte heller haft större utgifter. Ev. donationer kan inbetalas på **Meritas konto nr. 120030-19026**. Donationen kan "öronmärkas" för en särskild grav eller flere gravar på samma gravgård eller ort. Detta fungerar i

praktiken så, att föreningens styrelse uppmärksamgörs om till vilken grav eller ort donationen är avsedd, och det är sedan styrelsens uppgift att se till att pengarna styrs rätt.

Kirsti Keltikangas, skattmästare

Tiedotuslehti uudistuu

Nimi. Toimituskunta pohti pitkään tiedotteen nimikysymystä, koska entinen nimi Sovio-Soveliussuvun tiedote vaikutti kovin viralliselta ja yksioikoiselta. Tarjolla oli erilaisia vaihtoehtoja ”Kajuutan kaiuista Viestejä takilan takaa”-ehdotuksiin asti. Uusi ja käyttökelpoinen nimi saatiin toimituskunnan ulkopuolelta. Iskevää, suvun alkuperään ja kantaisään (*sukutarinan mukaan ensimmäistä Raahen Soviota nimitettiin Jotailan äijäksi. Katso sukukirjan luku: Sovio-nimen ja suvun alkuperä, sivu 8*) liittyvää ja lyhyttä nimeä *Jotailan jutut*, ehdotti **Ilkka Sovio**. Nimessä on jotakin leikkimielistä ja sen alle sopivat kaikenlaiset tarinat.

Ulkoasu. Myös lehden ulkoasu on kokenut muutoksen. Halusimme kuvallisen kansilehden ja kuvan suunnittelijaksi pyysimme taiteilija **Marianne Lindbergin** Raahesta.

Sisältö. Muutoksia tulee myös lehden sisältöön. Edelliset numerot ovat olleet hyvin asiapitoisia ja sellaisina todennäköisesti verottaneet nuorta lukijakuntaa. Myös lukijoiden osallistuminen lehden toimittamiseen on ollut vähäistä. Monipuolistaaksemme lehteämme avaamme uusia palstoja.

Kolumnipalstalle toivomme kirjoituksia yleisluontoisista asioista, kuten politiikasta, yhteiskunnasta, mutta myös kaikista sukuumme liittyvistä asioista.

Novelli- ja runopalsta odottaa hengentuotteita lukijoilta. Nyt tutkimaan pöytälaatikoiden sisältöä. Ellei sieltä löydy valmiita töitä, toivomme Sinun tarttuvan kynään ja kirjoittavan seuraavaan lehteen tarinasi tai runosi.

Tunnista henkilö(t)-palsta! Julkaisemme lukijoiden lähettämiä valokuvia, joiden esittämistä henkilöistä ei ole tietoa ja toivomme ratkaisun löytyvät lukijoilta. Vastaukset pyydämme lähettämään toimituskunnalle. Lähetä tunnistettavia kuvia seuraavaan lehteen!

Anagrammit ovat parhaimmillaan todella hauskoja. Ne antavat sanataitureille sopivaa askarreltavaa. Muuta anagrammeiksi sanaparit:

Jotailan jutut, Linnunpään kartano, Laivanvarustaja Heikki.

Lähetä ehdotuksesi toimituskunnalle.

Vår släktbulletin kommer nu att kallas "Jotailan jutut" (Jotailas berättelser). Namnförslaget har kommit från Ilkka Sovio. Jotaila var ju enligt släktsägen vår anfader. Bulletinen kommer också att ha en kolumnsida, samt en avdelning för dikter och noveller. Om du har fotografier av personer, som du vill identifiera, tar vi också emot dem.

Tiedotuksia

Sukulaisten keskuudessa on esiintynyt kiitettävää mielenkiintoa Sovio- ja Sovelius-nimiä kohtaan, jonka seurauksena kolme henkilöä on ottanut äitinsä sukunimen käyttöönsä. He ovat:

Benaja Daniel Matias Sovelius (taulu/tab.352), aikaisemmin Benaja Matilainen.

Laura Marjut Sovio (taulu/tab. 229), aikaisemmin Huuhtanen.

Ulla Maarit Hannele Sovio (taulu/tab. 320), os. Ingerttilä, myöhemmin Pirkola.

Sukuviiri on kaikkien sukulaisten lainattavissa perhetilaisuuksiin puheenjohtajalta (**Eero Keltikangas, Koivuviita 7 C 11, 02130 Espoo, puhelin 09-452 5646**).

Viirin väri on tummansininen, leveimmässä osassa valkoinen S-kirjain. Koko 180 x 60 cm. Viiri valmistui vuonna 1840 Matts August Soveliuksen parkki Sophiiaa ja hänen muita laivojaan varten.

Sukupuutauluja, koko 50x61 cm. Sukupuu esittää tilannetta vuonna 1898, jolloin kokkolalainen proviisori Conrad Sovelius suunnitteli taulun. Niitä saa puheenjohtajalta (osoite, katso Sukuviiri) hintaan 30 mk + postikulut. Jäljennöksiä on kahta väriä, pohja vaalean ruskea tai kellertävä.

9. sukukokous Raahessa 7. - 8. 7. 2001

Tietoja ohjelmasta

Tervetuliaiskahvit ja varsinainen kokous Raahen kaupungin juhlahuoneustossa, Brahenkatu 2 (Henrik Soveliuksen talo) **7. 7. kello 12. 00.**

Kiertokävely merkittävillä paikoilla ja muistolaatan paljastaminen neljän Soveliusten rakennuttaman talon seinään.

Kirkkokonsertti Raahen kirkossa mm. Nina Tamminiemi, laulu, Laura Sovio, piano, Raahen Nuorisokuoro.

Taidenäyttely Soveliusten talon alakerrassa. Esillä sukulaisten töitä ja maalauksia.

Hotellivaraukset : Varaukset **31. 05. 2001** mennessä.

Hotelli Raahen Hovi (keskustassa) **Kirkkokatu 28, 92100 Raahe. Puh. 08-211 6400**

E-mail: raahenhovi@kolumbus.fi.

2 h huone 450 mk / 1 h huone 350 mk / lisävuode 100 mk. Aamiainen sisältyy hintaan.

Moottorihotelli Tiiranlinna, Koivuluodon urheilupuisto, 92100 Raahe, Puh. 08-840 3100

2 h huone 350 mk / 1 h huone 300 mk / lisävuode 120 mk, lapset 90 mk Aamiainen s.

Vårt nionde släktmöte i Brahestad den 7-8 juli 2001

Om programmet:

Välkomstkaffe och ordinarie släktmöte i stadens festvåning, Brahegatan 2 (*Henrik Sovelius gård*) den 7.7. kl. 12.00

Rundvandring till viktiga platser, samt avtäckning av *minnesplaketter* på fyra av Sovelii stadsgårdar med uppgifter om byggherrarna.

Kyrkokonsert i Brahestad kyrka med bl.a. *Nina Tamminiemi* sång och *Laura Sovio*, piano

Konstutställning med släktingarnas konstverk och målningar i Soveliuska gårdens nedre våning.

Hotellresrvationer kan göras före den 31.5.2001:

Hotel Raahen Hovi (i centrum) **Kirkkokatu 28, 91200 Raahe, tel. 08-2116400**

e-mail: raahenhovi@kolumbus.fi

Pris: Dubbelrum 450mk/ enkelrum 350 mk/extra bädd 100 mk. Frukost ingår.

Moottorihotelli Tiiranlinna, Koivuluodon urheilupuisto, 921 00 Raahe, tel. 08-8403100

Pris: Dubbelrum 350mk/ enkelrum 300 mk/extra bädd 120 mk, barn 90 mk.

Frukost ingår.

Sovio-Sovelius-suvun vaakuna

“Vaakuna on värein toteutettu nimikirjoitus.”

Sukuyhdistyksen hallitus on hyväksynyt joulukuussa 2000 pitämässään kokouksessa yhdistykselle tunnuksen, vaakunan.

Suomen Heraldinen Seura suosittaa sukuyhdistyksille oman vaakunan hankkimista perustellen sitä monissa Euroopan maissa ja myös Suomessa satoja vuosia vallinneella yleisellä käytännöllä hyväksyttää suvulle porvaris- eli talonpoikaisvaakuna. Vaakuna voidaan varustaa peitteellä ja ympäryskoristeella sekä kypärällä. Porvarisvaakunan kypärän silmikko on suljettu, kun se aatelisvaakunoissa on avoin.

Peite ja kypärä on ainakin toistaiseksi jätetty meidän vaakunastamme pois.

Sukuvaakunamme vaakunakilven muoto on lähinnä 1300-luvun perinteen mukainen.

Vaakunaselitys

Sinisessä kentässä hopeanvärinen aaltokoroinen tyviö, jonka oikeasta reunasta kohoaa ankkuriketjun muotoinen

vastapalkki yläpuolellaan Hermeksen sauva (Merkuriuksen), molemmat kultaa.

Symboliikka

Kenttien värit sininen ja hopea ovat Pohjanmaan vaakunavärit.

Suvun 400 vuotinen historia kytkeytyy kiinteästi **Raahen**

kaupunkiin ja Pohjanmaahan, joka muodosti vuosisatojen ajan

suvun kauppiaiden, teollisuudenharjoittajien ja laivanvarustajien toimintakentän.

Ankkuriketju viittaa laivanvarustukseen ja sen suunta oikealta alhaalta vasemmalle ylös kuvaa dynaamisuutta, eteenpäin menoa. Ketjun lenkit ilmentävät lujuuutta, kestävyyttä ja sukulaisten yhteenkuuluvuutta.

Hermeksen (Merkuriuksen) sauva kuvaa yrittäjäyyttä, kaupankäyntiä, joka on alkanut kaupungin perustamisen aikoihin tai jo ennen sitä 1600-luvun ensimmäisellä puoliskolla.

Vaakunan käyttö.

Vaakuna on jokaisen sukulaisen vapaasti käytettävissä. Sitä voidaan käyttää sellaisenaan tunnuksena, tai

- kirjepapereissa ja kirjekuorissa ym.
- kirjeensulkijamerkkeinä
- pienoislipun kuviona
- viirin kuviona
- pinssinä
- solmioneulan kuvio-osana
- korvakorun osana
- rintaneulana tai sen osana

Vaakunan lisäksi voidaan yhdistykselle suunnitella tarvittaessa erillinen logo, jonka ei tarvitse noudatella vaakunan aihetta.

Vaakunan on suunnitellut Eero Sovelius-Sovio. Det extraordinarie släktmötet i september valde också ett vapen för släkten Sovio. Tre förslag hade inlämnats och valet föll enhälligt på ett vapen designat av Eero Sovelius-Sovio. Vapnet, som föreställer en ankarkätting och en Hermes stav, kommer att aväckas under släktmötet i Brahestad. Bild publiceras i vår nästa bulletin.

Vuoden 2000 sukukirja.

Kuten edellisessä numerossamme kerroimme, valitsi Suomen sukuseurojen Keskusliitto yhdistyksemme kustantaman kirjan **Sovio-Sovelius-suku** vuoden sukukirjaksi. Palaamme asiaan uudelleen tässä numerossa, koska aikaisemmin ei ole ollut käytettävissä tuomariston perusteluja ja saimme myös valokuvan palkinnon luovutustilaisuudesta.

Tuomaristossa istuivat **FM Eeva Ahtisaari**, **FM Pirkko Taskinen** ja **FM P.T.Kuusiluoma**. Kilpailuun osallistui kaikkiaan 70 kirjaa.

Tuomariston lausunto: "Tuomaristo valitsi yksimielisesti vuoden 2000 sukukirjaksi Eero Sovelius-Sovion kirjoittaman teoksen **Sovio-Sovelius-suku**. Kirja nivoo onnistuneesti Raahesta lähtöisin olevan suvun vaiheet pohjoispohjalaisen rannikkokaupungin elämänpiiriin. Kirjassa esitellään kauppaporvareiden elämää monista eri näkökulmista ja selostetaan mielenkiintoisella tavalla Sovelius-suvun jäsenten toimintaa ja vaikutusta niissä (suvun omistamat talot, kauppaliikkeet ja teollisuusyritykset, laivat ja laivanvarustus). Sovelius-suvun jäsenten elämää kuvaillaan heidän toiminnallaan kaupunkimiljöössä.

Sovio-Sovelius-sukukirjan ulkoasu on miellyttävä ja luottamusta herättävä. Kirjoittaja on pyrkinyt suureen huolellisuuteen ja nähnyt tutkimus- ja kirjoitustyössään paljon vaivaa. Kansikuva on miellyttävä ja siitä voi heti nähdä, mitkä ovat suvun lähtökohdat.

Matrikkeli-osan sukutaulut on toteutettu riittävän selkeästi ja niiden havainnollisuutta tukevat graafiset sukutaulut. Kirjan lukujen otsikot johdattavat hyvin niiden aiheisiin. Viiteapparaatin käyttö on teoksessa jonkin verran epäyhtenäistä, sillä loppuviitteiden lisäksi lähteitä ilmoitetaan tekstissä. Lisäksi kirjassa on paljon tietoa, josta ei ole ilmoitettu käytettyä lähdettä lainkaan.

Kirjoittajan omat näkemykset ovat kuitenkin selvästi havaittavissa kirjan sivuilta.

Kuvassa FM Eeva Ahtisaari ojentaa kirjoittajalle palkinnon, plaketin, jossa on keskeisenä aiheena Sukututkimusseuran vaakuna. Vasemmalla Pirkko Taskinen. Saman päivän iltana oli vielä Sukututkimuspäivien juhlailallinen Ritarihuoneen Vaakunasalissa.

Kaiken kaikkiaan Eero Sovelius-Sovion teksti on sujuvaa ja mukaansa tempaavaa. Hän on luonut kiinnostavan kuvan pienen rannikkokaupungin ja sen asukkaiden elämästä. Hän on myös asiantuntevalla tavalla selvittänyt Sovelius-suvun toimintaa Raahesta aina valtameren taakse. Sovio-Sovelius-suvun kirja on erinomainen esimerkki hyvin toteutetusta sukukirjasta ja siksi se ansaitsee arvon Vuoden sukukirja.”

Marianne Lindberg ja Lena Koski

Toistensa vastakohdat vain taiteellisesti

Asko Temmes

Marianne Lindbergin (taulu/tab. 404) kotona Raahessa ei tarvitse kauaa arvuutella, mikä on hänen mieluisin harrastuksensa. Seinillä komeilee monenlaisia lintuja ja eläimiä, jotka on ikuistettu porsliinimaalauksina, öljyväritöinä sekä pastelli- ja värikynätöin. Kuten maalaustekniikat, on myös töitten aiheitten skaala erittäin laaja ulottuen perinteisistä suomalaisista pikkulinnuista aina hyvin eksoottisiin eläimiin ja kasveihin.

Myös Mariannen vanhimmalla tyttärellä Lena Koskella on vaikuttava taiteilijatausta. Tyyllisesti heidän työnsä ovat kuitenkin lähes vastakohtia toisilleen. Siinä missä Marianne maalaa pikkutarkkoja ja realistisia maalauksia, on hänen tyttärensä keskittynyt serigrafiatöihin ja naivismiin.

Marianne aloitti porsliinimaalauksen vuonna 1952 ja siirtyi siitä vasta myöhemmin öljyväri- ja pastellitöihin. Heti aluksi hän haluaa selventää mikä ero on porsliinikoristelulla ja maalauksella.

- Porsliinikoristelussa maalataan kopioita, mikä on teknisempää verrattuna porsliinimaalaukseen, jossa maalattava aihe luodaan itse.

Öljyväreillä maalaaminen alkoi 30 vuotta sitten työväenopistossa ja vuonna 1981 Mariannesta tuli Raahen taiteilijaseuran jäsen. Seuraan valitseminen tehdään taiteellisten ansioiden perusteella, joista yksi on lääninnäyttelyihin osallistuminen.

Pehmeillä akvarelliväreillä maalaamisen Marianne aloitti sattumalta.

- Taideliikkeessä oli 120 värinkynää tarjouksessa. Siitä alkoi pehmeillä akvarellivärikynillä maalaaminen.

Marianne Lindberg ja Lena Koski edellisen työhuoneessa Raahessa.

Oma tyyli löytynyt ajan myötä

Vuoden 1981 jälkeen Mariannen töitä on ollut joka vuosi mukana jyrytetyssä näyttelyssä. Näyttelyt ovat saaneet myös positiivista palautetta ja Mariannen töitä on ostettu muun muassa sanomalehti Kalevan kokoelmiin.

- En ole ottanut taidetta rasiitteena, jolloin olen voinut rauhassa löytää oman tyylini ja tasapainoilla eri tekniikoitten välillä, Marianne kuvailee. Öljyvärimaalaamisesta Mariannen täytyi luopua terveyssyistä, mutta porsliinimaalauksessa taiteilija on edelleen tuottelias.

- Ikä ei ole tuonut taantumusta maalaamiseen, vaan entiset taidot ovat kehittyneet entisestään, kertoo Lena äidistään.

Monet Mariannen töitten eksoottisista eläimistä ovat asiaa tuntemattomalle varmasti vieraita. Monet pikkulinnuista ovat tuttuja, mutta sormieläimet tuuheissa puissa tai Tukaani ovat jo vähän harvinaisempia.

- Luokkatoverini isä oli ollut Amazonjoella tutkimusmatkalla vuonna 1934. Kerran livahdin professorin työhuoneeseen, jossa oli matkoilta tuotuja täytettyjä eläimiä, muitten muassa Tukaani ja merihevon, joihin ihastuin välittömästi. Kävin usein sunnuntaisin myös Helsingin eläintieteellisessä museossa, Marianne muistelee.

Itseoppinut taiteilija - Lena Koski

Lena Koski (taulu/tab. 405) luonnehtii itseään pitkän linjan itseoppineeksi taiteilijaksi, vaikkataustalla on myös taideopintoja, aina Lontoossa saakka. Maalaamisen Lena aloitti varsinaisesti kuitenkin vasta Ylivieskassa.

Yksitysnäyttelyitä hänellä on ollut kotimaan lisäksi Ruotsissa, Intiassa ja Yhdysvalloissa.

Yhteisnäyttelyitä on ollut vieläkin useammassa maassa. Lena on saanut myös useita apurahoja kotimaisilta rahastoilta ja toiminut aktiivisesti mukana taiteilijaseuroissa.

- Minulla on ollut onni myötä. Olen saanut näyttelykutsuja ja myönteistä kritiikkiä, Lena toteaa.

Töihinsä hän on saanut runsaasti inspiraatioita ulkomailta. Esimerkiksi Intian matkojen tuloksena töiden värit ovat voimistuneet. Kun Marianne maalaa naturalistisia töitä, on Lena ihastunut naivismiin. Hän on ollut jo yhdeksän kertaa mukana Iittalan naivismi-näyttelyssä.

- Joku voi nähdä kuvissa huumoriakin. Eräs ruotsalainen kriitikko oli taas havaitsevinaan kuvissa slaavilaista surumielisyyttä, Lena nauraa.

Kerran töitten aiheena oli myös suomalainen lehmä, kun ystävä joutui lopettamaan maitotilansa. Erääseen serigrafia-työhönsä Lena on ikuistanut myös Fredrik Soveliuksen.

Lena on opettanut Ylivieskassa öljyvärimaalausta ja serigrafiaa 80-luvun alusta lähtien, minkä hän kokee erittäin rikastuttavana. Omiin töihinsä hän saa aiheita esimerkiksi museon vanhoista veistoksista. Haastattelun aikana Lenalla oli yllään itse painettu paita, jossa on banaanin kuvia.

- Inspiraatio on sitä, että työ luistaa hyvin, eikä se tule itsestään odottelemalla.

Molemmilla on oma ateljee kotonaan. Mieluisin paikka maalaamiselle on kuitenkin Sovion vanha huvila Louekari saarella Raahen edustalla.

- Siellä on oma rauha ja luonto lähellä, Marianne perustelee.

Svensk resumé:

Konstnärinnorna Marianne Lindberg och Lena Koski. Mor och dotter är varandras motsatser endast i fråga om sin konst.

Marianne började med porslinsmålning, men har senare arbetat både med olja och pastell. Hennes detaljerade naturalistiska arbeten, föreställande eksotiska djur och fåglar, har varit med på många utställningar. Sedan 1981 är hon medlem i Brahestads konstnärsföreningen. Lena arbetar med serigrafi och olja, och hennes still är naivistisk. Trots att Lenas konstnärsutbildning infattar bla, studier i London, kallar hon sig för en självlärd konstnär, som gått den långa vägen. Sedan 1980-talets början undervisar hon oljemålning och serigrafi i Ylivieska. Det kan nämnas, att bland hennes serigrafiarbeten återfinns också ett och hennes arbeten har nio år i rad varit med på Iittala naivistutställning. Lena är aktivt med i ett flertal konstnärföreningar. Marianne upphämtade sina första eksotiska motiv från en klasskamrats hem. Fadern, som var naturvetare, hade en samling av uppstoppade fåglar och djur från Amazonien. Lena har inspirerats särskilt av sina resor till Indien. Både mor och dotter anser dock, att den bästa miljön för skapandet är den gamla Sovio villan ute på Louekari utanför Brahestad. Där finns lugnet och där är naturen nära.

En pratstund om gamla tider i Brahestad

Pia frågar Pipsan i Ekenäs 15. 8. 2000

Pia Sovio-Pyhälä

Pipsan, som egentligen heter **Ingeborg Torsdotter** (tab./taulu 301), föddes i Brahestad på fastlagstisdagen kl. 18.00 år 1915. Samtidigt invigdes en ny skurrbacke med fyrverkeri. Nu är hon 86 år gammal och bor i Ekenäs och är pigg och glad, som alltid. Hennes far **Tor Sovio** (tab. 288) var född i Brahestad och hennes mor **Dagmar (f. Wangel)** hade flyttat till staden som liten flicka då hennes far hade fått anställning som lärare där. Pipsans tre bröder, **Birko (Birger, 1909-49. Tab./taulu 289)**, **Bömmi (Tor Björn 1910-43. Tab./taulu 299)**, **Nappe (Pontus 1911-42. Tab./taulu 300)** och syster **Gunvor (1917-42. Tab./taulu 310)**, var även de födda i Brahestad.

Tor Björn, Ingeborg, Dagmar, Birger, Tor, Gunvor och Pontus.

Eftersom vi är så få kvar av farfar Tors släktgren, och Pipsan är den enda av oss som bott i Brahestad, så ville jag prata med henne om gamla tider, om släkt och vänner, om seder och bruk, osv. Brahestad var ju dock i hundratals år hemstad för vår släkt, och därför kan det ju vara av intresse att reflektera lite över hur familjen levde i staden efter det att släktens storhetstid var över. Pipsan flyttade bort från Brahestad när hon var 20 år. Hennes far dog 1934 i magkräfta och modern Daddi bodde kvar tills hon år 1938 flyttade till Uleåborg. Redan tidigare hade syskonen flyttat bort.

Pia: Hur kommer du ihåg dina föräldrar, din pappa och mamma?

Pipsan: Min far Tor drabbades av lungsot vid unga år. Han gick på sjunde klassen i läroverket när han skickades till **Davos i Schweiz** för att fåvård på sanatorium. Han stannade där tills han fyllde 21. Min mor Daddi hade varit klasskamrat med pappa i småskolan och de var grannar på Brahegatan. Det **Wangelska** huset låg ju mittemot **Oskar** och **Rosa Sovelius hus**. Pappa och mamma hade alltså känt varandra sedan tidigaste barndom och vänskapen mognade så småningom till kärlek. Fast jag tror nog att det var pappa som var mera kär i mamma. Det finns vykort bevarade, som pappa skickade till mamma från Schweiz. I dem kan man läsa att det var redan fråga om mera än enbart vänskap från hans sida. De gifte sig 1908 och åkte på bröllopsresa med tåg genom hela Europa, och kom ända nertill norra Italien. Pappa hade reserverat en utsiktsskypé på tåget, men mamma hade försett sig med reslektyr och plöjde igenom den ena kärleksnovellen efter den andra. De var nog ett rätt omaka par. Pappa var intresserad av teknik, natur, växter och djur och han svarvade, medan mamma var mera en handarbets- och matmänniska och den mera musikaliska av dem två. Musikaliteten hade hon ju ärvt från den Wangelska familjen. Mamma tyckte också om att inreda och bytte om möbleringen och rumsordningen ideligen, till den grad att pappa hade svårighet att hitta sängkammaren när han kom hem från sina resor och skulle byta om. Båda var dock trädgårdsintresserade. Mamma var intresserad av blommor och pappa av grönsakslandet.

Pappa fick ett rätt betydande arv som han skulle investera. Mamma hade önskat att han skulle ha köpt sig en gård i södra Finland, men pappan investerade i en ylletrikåfabrik i Brahestad, som gick ganska snart omkull för det var svårt att få råvaror p.g.a. handelsblockaden. Det som fanns kvar av den lilla produktionen skänkte pappa till "de vita" under inbördeskriget. Jag kommer ihåg att det berättades, att kläderna färgade av sig. Kvaliteten var alltså inte heller så god. Senare började han med **Parru ja Propsiliike**, en firma som köpte och sålde trävirke. Den gick väl inte heller så bra.

Mammas praktiska färdigheter kom väl till pass när hon blev änka och skulle hitta ett arbete. Hon var två år lärarinna i tant **Almas småbarnsskola** innan den upphörde, men hon hade alltid tyckt om att sy och beslöt därför ta en tillskärarkurs i Helsingfors. Men eftersom tiderna var dåliga, så blev det inte så många kunder. Anställning fick hon sedan som föreståndarinna för **Svenska Privatskolans** elevhem i Uleåborg. Tillskärarkursen hade hennes barn och barnbarn glädje av under och efter kriget, då Daddi trollade fram den ena kreationen efter den andra av gamla paltor som hon kommit över.

Pia: Hur bodde ni?

Pipsan: När jag föddes så bodde familjen i det som kallades sedan för "**Pietilä gården**". Där hade vi stall och hästar, och mina tre vilda bröder bygde tunlar i höet. Det berättades, att en granne en gång upptäckte, att pojkarna lekte med levande ljus i sin hökoja. Det kunde ha slutat illa. Pappa hade också en ren och en pulcka. En sommar hade han fört renen på sommarbete till **Louekari**, där han hade byggt en sommarvilla. Den hade emellertid rymt och simmat iväg, men blev uppfångad av en bokserbåt på öppna havet norr om Uleåborg. Detta kom förstås in i tidningen.

Efter trikåfabrikskraschen flyttade familjen till Soveliuska gårdens övre våning. När min morfar dog, flyttade vi in i mammas bardomshem, det Wangelska huset. Där hade vi mera utrymme och mormor **Sigrid** bodde med oss i några år innan hon flyttade till morbror **Brutus**. I Wangelska huset

bodde vi sedan tills vi flyttade bort från Brahestad.

Också stadsgårdarna hade trädgårdar. Farmor hade den finaste trädgården i Brahestad. Hennes ena bror var ju trädgårdsarkitekt i Helsingfors och hade säkert hjälpt till med idéer. Farmor hade ett lärkträd och ett körsbärsträd. Körsbärsträdet gav knappast alls någon frukt. Det berättas att kusin **Paukka** hade en gång kommit till sin farmor och visat upp en körsbärskart, som han plockat. Farmor Rosa hade förtvivlat utbrustit "oj, oj, det är mitt enda körsbär". Stadens enda äppelträd fanns i **Bertils "Bellevue"**, men äpplena var små och sura. Jag såg mitt första lönnblad när jag var på femte klassen i Uleåborg. Detta som exempel på att vegetationen har ändrats mycket sedan dess.

Pia: Hur firade ni era somrar? Du nämnde att ni hade en sommarvilla.

Pipsan: Vi hade våra sommarställen. Pappa hade inköpt eller byggt **Louekari** som nygift. Det var en stor stockvilla med stockar från ett gammalt saltmagasin. Men pappa ville sedan inte bo där för firmans skull. Det låg för långt borta och var svårtillgängligt ute på en holme. Man skaffade sig då ett nytt mindre ställe i **Saloinen**. Det var ett litet torp, som fick heta **Bässilä**. Torpet låg på fastlandet där nu **Rautaruukki** har sina anläggningar. Namnet **Bässilä** eller **Pässilä** lär komma av att uthuset (tuppen) som fanns där var så litet, att en vän till familjen konstaterat att den kunde inrymma endast en bässe. Torpet tillbygdes för att vi skulle rymmas där. Jag kommer ihåg att köket låg inrymt i en bygnad avskilt från huvudbyggnaden. Där fanns också en rökbastu eller "sisäänlämpiävä sauna", som det heter på finska. Bastun lär skall ha varit så het, att någon bastugäst utbrustit att "siellä palaa järki perseestä" Mormors kor och höns togs ut till Bässilä över sommaren för att förse familjen med mjölk och ägg. Som sagt, så var pappa trädgårdsintresserad och experimenterade med olika odlingar, bl.a. med sparris. En sommar var det så torrt, att mamma hade lovat dansa regndansen naken den dagen regnet kom. Och när regnet äntligen kom, så hoppade och skuttade hon och vi barn sprittnakna i trädgården. En sommar, jag var väl 10 eller 12 år, beställdes det kräftor. Mamma hade beställt 250 st, och pappa ovetande av hennes beställning gjorde också han en lika stor beställning. Men **Gordon Swanljung** hade dessutom skickat 250 st. Jag har aldrig sen den gången sett så många kräftor kokas.

Pia: Vem lekte du med som barn? Lekte du med kusinerna?

Pipsan: Jag lekte nog mest med pojkar. Det var brödernas kamrater. Med kusinerna lekte vi knappast aldrig. Kusin **Paukka** hade sitt eget gäng och de var alltid på krigsstigen med mina bröder. Vi barn hade aldrig några restriktioner med vattnet. Vi skulle bli sjömän redan som små. Pojkarna lekte med sina miniatyrskonare och ordnade kappseglingar i stranden. De hade också en liten segelbåt, som de lärde sig att segla med. När **Nappe** var sju, jag sex och **Gunvor** tre år, tog **Nappe** båten och vi seglade utan lov från staden till Bässilä. Vi lekte också innelekar och spelade damm och kvarn, loppsepel osv.

Pia: Och hur var det sedan ni kom upp i tonåren? Gick ungdomarna på dans? Hade man fester i hemmen? Sportades det?

Pipsan: Jo visst gick vi på dans, men vi var nog redan ganska gamla när vi började gå på brannkårhuset. Och det var bara röd limonad och kaffe som serverades. **Birko** var bra och dansa. Flickorna bara suckade när de såg honom. En gång var det en flicka som stod bredvid mig, som sade "saisipa tanssia tuon Sovion Birkon kanssa", till vilket jag svarade, att "kyllä se järjestyy kun se on mun veli" Jag tror inte att **Birko** uppskattade mitt arrangemang. Hemhippor var mera **sällsynta**. **Sahlströmmarna** hade bjudningar i **Kivi-Sovio**. Mamma **Daddi** sydde nya klänningar åt oss flickor. En dans ordnade mamma för mig hemma. Men det var så tråkigt, att jag bad att hon inte skulle ordna bal en gång till. Vi hade alltid tyckt om att dansa hemma med familjen. Alla dansade. Vi lyssnade på dansmusik från radion och jag lärde mig och dansa med mina bröder. På annandagjul så åkte man på Tapanintanssit till Pattijoki.

Om sport kan jag säga, att vi skidade. **Birko** var så bra, att han utsågs att representera Brahestad vid **Salpausselkä**-spelen. Själv skidade jag också i kapp. En gång med fatala påföljder, då pappa stod vid spåret och tvingade i mig sockerbitar. Det blev spyor. När jag jobbade på **Ruona**, så var jag en gång den enda kvinnliga deltagaren i firmans skidtävling. Springpojken kom först i mål och jag blev andra, men eftersom direktören hade ordnat reglerna så, att man fick respit enligt ålder, så kom jag först på fjortonde plats i sluträkningen.

Segling var också viktigt. Vi hade en segelbåt, kanske en 30:a, och vid kappseglingen deltog vi alltid. Pappa var några år som kommodor och bröderna och mamma seglade med som gaster. Vid ett åskväder slog bommen back, så pappa blev blind på ena ögat. Det störde honom inte så mycket, utom vid jakt. En gång sköt han fel och bytet blev inte den hare han siktat på utan fem orrar i busken bredvid.

Pia: Har du några minnen om julfirning, middagar och fester? Dracks det?

Pipsan: Visst, julafton firades alltid med middag hos farmor **Rosa**. Det var sittande bord. Då fick också barnen sitta med i stora salen. (Farmor hade två matsalar och när det var vanlig middag så satt vi barn i den lilla matsalen tillsammans med en av tjänarinnorna) Maten bestod av typisk julmat med skinka, uppskrningar, aladober, lutfisk osv. Varje jul fick flickorna ett klänningstyg av farmor. Det var olika färg för varje familj. Så blev det tävling om vem som hade de finaste modellerna och mamma fick då en chans att visa sin talang. Juldagsmorgonen, klockan sex, gick vi i svensk julotta. Prosten **Heliövaara**, som senare blev både domprost och biskop i Uleåborg, predikade på svenska om "Guds pojke." Juldagen var vi bjudna till **Bertil**, och annandagjul var det vår tur att ha släkten hos oss. Mamma var en skicklig matlagerska. Hon ville nog alltid lite "bräcka" svägerskorna och

bjuda på sina specialiteter, bl.a. kålpirog och leverpastej hörde till hennes bravurnummer, och hennes maränger var berömda. På trettondagen bar det av med häst och släde till **Jarls** i Pattijoki, och det var det bästa vi barn visste.

Jag har nog ett minne av, att det fanns en viss rivalitet mellan svägerskorna om svärmors gunst, speciellt i fråga om mat. I synnerhet var det väl mamma och Bertils fru Ellen, som ville vara bäst. Mamma berättade om hur sårad hon blev en gång. Ellen hade råkat komma upp på övre våningen i Soveliuska gården, där vi då bodde. Mamma hade just bakat maränger. När Ellen såg dem, frågade hon om hon kunde få "låna" av dem. På eftermiddagen var de bjudna till svärmor Rosa på te, och till sin fasa såg mamma sina maränger på kaffebordet med svärmor Rosa berömmande Ellens bakkonst. Mamma hade knipit munnen, men hon förlät väl aldrig sin svägerska för detta.

Ja, om drickandet. Det var ju förbudslag, så spriten som förekom var smuggelsprit. Pappa tyckte nog om sprit. Hemma dracks det het punch till julen. Hos farmor Rosa dracks det inte alkohol vid middagarna, men jag har hört det påstås att farmor själv tog sig en hutt då och då, och att sönerna skulle ha ärvt dryckenskapen av henne. Jag måste nog säga, att jag aldrig märkte att farmor skulle ha druckit. Pappa dog ju i magcancer och det kan ju hända, att drickandet bidrog till sjukdomen.

Pia: Hur var det med språket? Talade ni svenska eller finska?

Pipsan: Hemma talade vi alltid svenska med föräldrarna och vi barn sinsemellan, men finska med tjänstefolket. Vi talade också alltid svenska med farmor **Rosa** och hennes syster **Eva**. Pappa talade svenska med sina bröder **Bertil** och **Jarl**, men övergick till finska när det kom finskatalande med i sällskapet. Det var nog så, att man fick språket från mammorna eller tjänarinnorna, och vår mamma var ju svenskspråkig. Svenska dagen firades på rådhuset. Det var ofta med barnteater. **Drummel-Petter** var ett stycke som spelades som tablå. Gymnastikföreställning fanns med också. Svensk gudstjänst ordnades fyra gånger om året.

Pia: Upplevde du att släktens långa historia förpliktade på något sätt? Ansågs det inom släkten att

ni var finare än andra? Fick barnen lära sig att de tillhörde en gammal borgarfamilj?**Pipsan:** Åtminstone hos oss så diskuterades inte detta. Men det var ju klart att umgängesvanorna var annorlunda på den tiden. Man lade t.ex. inte bort titlarna hur som helst. En dam skulle föreslå till en herre om hon ville bli "duad". Det hände mig en gång, att en ung manlig kollega på **Ruona** föreslog titelbortläggning, men jag accepterade det inte utan svarade, att han gärna kunde kalla mig för "neiti Sovio" (fröken Sovio). Han var väl ganska snopen.

Pia: Hur var det med religionen i familjen? Gick ni i kyrkan?

Pipsan: Som sagt, så ordnades det svenska gudstjänster. Det var nog obligatoriskt att delta i dem, men ibland kunde det hända, att vi inte åkte in till stan till sommargudstjänsten. Jag har nog undrat varför vi aldrig ens gick in och tittade i **Saloinen** kyrka. Där hade ju farmor Rosas far varit präst en gång i tiden.

Pia: Hur var det med politiken? Diskuterades det politik i familjen? Kommer du ihåg inbördeskriget? Kommer du ihåg några klasskonflikter?

Pipsan: Politik diskuterades mycket litet, vad jag minns. Men visst använde man uttryck som "punikki ja valkoinen" (röding och vit). Och visst hade vi barn mardrömmar när vi hört om arkebuseringar, som verkställdes nära bryggeriet och också visst på **Fanten**. Det var röda som arkebuserades. Och vi gick aldrig och handlade på "osuuskauppa" (konsum), som det hette. En gång avskedade pappa på stående fot en arbetare, som var anställd på **Paru** och **Propsiliike**, och detta med fatala följder. Mannen hade i misstag tappat sin rakkniv och pappa blev förbannad när han såg kniven. Rakkniven var på den tiden ett vanligt vapen vid slagsmål. Mannen blev så förbannad, att han samma natt skar av kättingarna, som höll ihop en propsflotte. Propsen flöt iväg och jag fick en viss summa för varje props jag lyckades rädda. Med dom pengarna köpte jag sedan min första kamera. Mycket senare, när din far **Birko** var till sjöss och det blev sjömansstrejk när hans fartyg låg i hamn i Helsingfors, vägrade hans morbror och mostrar (Wanglarna) att ta emot honom när han ville göra visit. Orsaken - man ville inte ha att göra med strejkare och bolsjeviker. **Birko** blev mycket sårad. Så visst tog man ställning politiskt.

Pia: Hur var det med studierna? Satsade man t.ex. mera på pojkarnas utbildning, eller fick man själv välja?

Pipsan: Det fanns en liten svensk 3-årig småbarnsskola, **Brahestad Svenska Småbarnsskola**, men t.ex. jag hade sedan privatlärarinna i två år innan jag började vid läroverket. Mina privatlärare var två pensionerade lärarinnor, **Fanny Nyholm** och **Mimmi Palmgren**. I läroverk gick jag först i Kristinestad, där jag bodde hos min moster **Etti Brunberg**, och sedan t.o.m. sjätte klassen vid **Svenska Privatskolan i Uleåborg**. Min syster **Gunvor** tog studenten i Uleåborg. Pappas finanser tillät inte längre studier och **Gunvor** var fiffigare än jag, så hon fick fortsätta. Jag gick sedan ett år på trädgårdslinjen vid **Haapavesi Emäntäkoulu** (lantbruksskola för kvinnor). Jag sökte till sjuksköterskeskolan, men kom inte in för de trodde att jag hade struma. **Birko** och **Bömmi** studerade på finska och fortsatte med **handelsskolan i Brahestad**. **Bömmi** studerade dessutom **skogsteknik i Sverige**. **Nappe** sökte sig tidigt till sjöss och kom sedan in på **sjömansskolan i Åbo**, och avlade styrmansexamen där.

Pia: Du började alltså arbeta som rätt ung. Hur var det med arbetsmarknaden på den tiden? Hurudana yrken fick du och dina bröder och syster Gunvor?

Pipsan: Jo, jag fick anställning som ritare på **Ruona** metallfabrik i Brahestad när jag var 18 år. Men jag flyttade sedan till Helsingfors, där jag fick bo hos mina mostrar, först hos **Gunni Freudenthal** och sedan hos **Märta Poppius**. Jag fick först jobb på universitetskafeet och sedan på **LM Ericsson**. Min man **Anders Helenius**, som var ingenjör, träffade jag genom hans syster **Maj**. Jag fortsatte sedan inom telefonbranchen fram till min pensionering.

Det var svårare för mina bröder och min syster. Det fanns helt enkelt inte jobb att få i Brahestad. Landet genomgick en lågkonjunktur efter den stora kraschen. Många Brahestadspojkar tog jobb på fartyg och det gjorde också mina bröder. De seglade på alla världens hav. **Nappe** seglade till **Australien** och **Birko** till **Syd-Amerika**. Och så kom jukriget. **Bömmi** stupade i **Röyttä** av en tysk bomb 1943, **Nappe** insjuknade tidigt i lungsot och han fick aldrig glädje av sin styrmansexamen, **Gunvor** fick jobb vid **Kemi-bolaget** och träffade där en ung ingenjör och gifte sig. Äktenskapet blev inte långvarigt eftersom också hon fick tuberkulos, men inte i lungorna utan i magen. Hon dog samma år som **Nappe**, 1942. **Birko** var invalidiserad efter kriget – svår reumatism. Han fick anställning på forsstyrelsen i Uleåborg, men var så sjuk att han dog 1949. Min mamma förlorade fyra av sina fem barn inom sju år. Det var tungt.

Pia: Vad är din åsikt om släktföreningen? Tycker du att släkträffarna och släktbulletinen har en viktig funktion?

Pipsan: Jo. Genom att jag gick i skola i Uleåborg och tillbringade sommrarna på sommarvillan, så blev kontakterna med släktingarna begränsade till julloven. Genom släkträffarna har jag fått på nytt kontakt med mina kusiner. Alla **Eeros** frågor har dessutom grävt upp många barndomsminnen.

Vanhoja Raahen aikoja muistellen. Suomenkielinen lyhennelmä edellisestä.

Pia Sovio-Pyhälä (taulu/tab. 290) haastatteli **Pipsaa Tammisaaressa 15.08.2000**

Pipsan eli **Ingeborg Torsdotter Helenius** (os. **Sovio**. Taulu/tab.301), **Tor Sovion** ja **Dagmar Wangelin** (taulu/tab 288) tytär syntyi Raahessa 85 vuotta sitten. Hänellä oli kolme veljeä ja yksi sisar, mutta he kuolivat kaikki, joko sodan uhreina tai tuberkuloosiin 40-luvulla. Isä **Tor** oli kuollut jo 1934 vatsasyöpään. Daddi-äiti eli 90 vuotiaaksi ja kuoli vuonna 1975 Tammisaaressa, jonne oli muuttanut tyttärensä luo. **Pipsa** on sukuhaaransa ainoa elossa oleva Raahessa syntynyt ja **Pia** hänen veljensä **Birgerin** tytär.

Vanhemmistaan **Pipsa** kertoo, että isä oli sairastunut nuorena keuhkotautiin ja joutui lopettamaan koulunsa oppikoulun kuudennelta luokalta. Hän oli parantolassa Davosissa, Sveitsissä 21 vuotiaaksi saakka. **Daddi-äiti** ja **Tor** olivat luokkatovereita alakoulusta ja lähinaapureita. He avioituivat 1908 ja tekivät häämatkan junalla Eurooppaan ja aina Pohjois-Italiaan saakka. He olivat hyvin erilaisia. Isä oli kiinnostunut luonnosta ja tekniikasta, äiti käsitöistä ja sisustamisesta. Puutarha oli kuitenkin yhteinen harrastus. Äiti hoiti kukat, isä kasvimaan, jossa viljeli mm. parsaa. Isä oli saanut huomattavan perinnön ja äiti olisi toivonut isän ostavan maatilan Etelä-Suomesta, mutta isä päätti sijoittaa **villatrikootehtaaseen** Raahessa. Se ei menestynyt, koska raaka-ainetta ei saatu kauppasaarron vuoksi. Sen mikä tuotannosta jäi jäljelle, hän lahjoitti sisällissodan aikana valkoisille. Eikä hänen seuraavakaan firmansa **Parru-ja propsiliike** menestynyt.

Lapsuudestaan **Pipsa** muistaa kotitalonsa, jossa oli talli hevosineen ja jopa yhteen aikaan poro ja pulkka. Poro oli kerran karannut kesälaitumeltaan **Louekarista**, jossa perheellä oli huvila, ja uinut aina Oulun pohjoispuolelle, missä hinaaja oli sen ottanut kiinni.

Isoäiti **Rosalla** oli kaupungin hienoin puutarha, jossa kasvoivat kirsikkapuu ja lehtikuusi.

Perheellä oli kaksi kesäpaikkaa. Ensin asuttiin **Louekarissa**, josta aika varhain muutettiin nykyisen Rautaruukin alueella sijainneeseen **Pässilään**. Pässilään vietiin kesäksi **Wangelin** isoäidin lehmät ja kanat antamaan perheelle maitoa ja munia. **Pipsa** leikki pienenä enimmäkseen veljiensä ja heidän kavereidensa kanssa. Leikit olivat joskus aika viljelä. Perheellä ei ollut minkäänlaisia rajoituksia meren suhteen ja lapset oppivat varhain purjehtimaan. Myöhemmin teini-iässä hiihto ja tanssi olivat

rakkaita harrastuksia. Veli **Birko** oli jopa niin hyvä hiihtäjä, että sai edustaa Raahen **Salpausselän** kisoissa. Pipsa itsekin hiihti kilpaa ja sijoittui hyvin, joskus ainoana naisosanottajana. Tanssimaan Pipsa oppi kotona. Radiosta tuli musikkia ja veljet opettivat. Palokunnan talolla alettiin käydä aika myöhään. Siellä tarjoiltiin kahvia ja punaista limonadia. Perhe purjehti ja isä oli jonkin aikaa pursiseuran kommodoori. Isä menetti toisen silmänsä, kun purjeenpuomi iski häntä päähän. Se ei muuten paljon haitannut paitsi metsästettäessä. Kerran hän tähtäsi haulikollaan jänistä, mutta saaliksi tulikin viisi teertä viereisestä puskasta.

Joulut vietettiin suvun piirissä, jouluaatto aina isoäiti **Rosan** luona. Silloin lapsetkin saivat istua samassa päivällispöydässä. Muuten heidät tavallisesti istutettiin pieneen ruokasaliin kotiapulaisen kanssa. Joulupäivä oli **Bertilin** vuoro kutsua ja Tapanina **Torin** perhe oli isäntinä. Loppiaisen ajettiin reellä **Jarlin** perheen luo Pattijoelle, mikä oli lapsista kaikkein mieluisinta. Perheissä tarjottiin tavanomaista jouluruokaa. Daddi-äiti valmisti myös aina kaalipiirakkaa ja maksapasteijaa, mitä muilla ei tarjottu. Isoäidin luona ei tarjottu väkijuomia. Pipsan kotona juotiin jouluna kuumaa punssia. Jouluaamuna mentiin ruotsinkieliseen joulukirkkoon. Isoäiti antoi joka vuosi tytöille leninkikankaat. Eri väriset eri perheille. Sitten oli kova kilpailu kenelle ommeltiin kauneimmat puvut.

Viina oli kieltolain vuoksi siihen aikaan salakuljetettua. Isäni piti viinasta ja hänen vatsasyöpänsä saattoi olla siitä johtuva. Väite että isoäiti Rosa olisi ollut viinaan menevä ja että pojat olivat perineet juomisensa häneltä, ei ole uskottava. Hän ei koskaan muista nähneensä isoäitiään hiprakassa.

Kotikieli oli ruotsi, paitsi palvelusväen kanssa puhuttiin suomea. Lapset saivat kielensä äideiltään ja kotiapulaisilta. Isä puhui ruotsia äitinsä ja veljiensä kanssa, mutta kieli kääntyi suomeksi, kun seuran liittyi suomenkielisiä. Raahessa oli Pipsan lapsuudessa kolmivuotinen ruotsinkielinen pikkulasten koulu. Sen jälkeen piti ottaa yksityisopetusta parilta eläkkeellä olevalta opettajattarelta, **Fanny Nyholmilta** ja **Mimmi Palmgreniltä** ennen oppikouluun siirtymistä. Pipsa kävi ruotsinkielistä oppikoulua ensin vuoden **Kristiinankaupungissa**, sitten Oulussa ja myös sisar **Gunvor** kävi koulua Oulussa, veljet kävivät Raahessa suomalaista koulua ja sitten kauppakoulua. Veli **Pontus**, eli **Nappe** valmistui perämieheksi Turusta.

Isä Torin taloudellinen tilanne heikkeni niin, että Pipsa lopetti oppikoulun kuudennelta luokalta. Gunvor jatkoi ylioppilaaksi. Pipsa suoritti sitten myös **Haapaveden emäntäkoulun** yksivuotisen puutarhalinjan.

Perheen pitkästä historiasta ja asemasta Raahessa ei ainakaan Pipsan kotona puhuttu, mutta tavat olivat tietysti toiset silloin ja esimerkiksi sinunkauppoja ei tehty kovin helposti. Perhe ei ollut kovin uskonnollinen. Kirkossa käytiin neljä kertaa vuodessa kun oli ruotsinkielinen jumalanpalvelus. Poliitikastakaan ei paljon keskusteltu. "Punikeista" ja "valkoisista" kylläkin, eikä osuuskaupasta ostettu mitään. Lapsia pelotti, kun he kuulivat teloituksista sisällissodan aikana. Työläisiin suhtauduttiin kovaotteisesti. Isä Tor oli kerran siltä seisomalta erottanut työntekijän, joka oli vahingossa pudottanut maahan silloin hyvin tavallisen tappeluaseen, partaveitsen. Mies oli sitten kostona yöllä katkaissut propsilautan kettingit ja päästänyt propsit valloilleen.

Työnsaanti oli Raahessa suuren talousromahduksen jälkeen 30-luvulla mahdotonta. **Pipsa** oli pari vuotta **Ruona-yhtiön** piirtäjänä ennenkuin muutti Helsinkiin töihin, avioitui insinööri **Anders Heleniuksen** kanssa, sai kolme poikaa ja teki elämänuransa puhelinlaitoksen palveluksessa Tammisaaressa. Veljet, kuten monet muutkin raahelaismiehet, lähtivät merille. **Nappe** kävi **Australiassa** ja **Birko Etelä-Amerikassa**. **Gunvor** sai töitä **Kemi-yhtiöltä**, mutta sairastui vatsatuberkuloosiin ja kuoli. Pipsan kaikki neljä sisarusta kuolivat 1942-49 välisenä aikana, mikä

oli raskasta aikaa Pipsalle ja varsinkin hänen äidilleen. Pipsan lisäksi vain Birkolla on perillisiä. Koska Pipsa oli paljon poissa Raahesta kouluaikana, hänen suhteensa serkuksiin ei nuoruudessa olleet kovin läheiset. Sukuyhdistyksen välityksellä hän on vanhoilla päivillään voinut solmia suhteita sukulaisiinsa.

Catharina Sovelius "merirosvon" vaimo

Anders Rådberg, Huddinge, Ruotsi. (Tab. 73.) Suomennos *Pia Sovio-Pyhälä*.

Sovio-Soveliuksen sukupuun paksussa ylöspäin suuntautuvassa oksassa lukee: **Katarina Marg** *1797 aviossa kippari **Emanuel Rådbergin** kanssa, 7lasta (oikea luku 9). Hän oli minun isoisäni isoäiti. Catharina oli merikapteeni, raatimies ja valtiopäivämies **Henrik Soveliuksen** ja tämän puolison **Anna s. Steniuksen** tytär ja he asuivat Raahessa Rantakatu 40:ssä. Taulu/Tab. 65 / 66.

Catharinalla oli samanikäinen serkku, josta tuli hyvinkin kuuluisa, nimittäin **August Maximilian Myrberg**. (Hän oli "merkittävä sotilas" ja osallistui kreikkalaisten sotaan turkkilaisia vastaan. Kreikassa hänet ylennettiin Naflionin kaupungissa sijaitsevan Palameden-linnoituksen komendantiksi. Hän palasi Ruotsiin ja hänet lähetettiin St. Barthelemy saarelle, joka oli Ranskan siirtomaa, mutta Ruotsin omistuksessa vuosina 1784-1878. Siirtomaan pääkaupunki oli Gustavia ja Maximilian saaren korkea-arvoisin sotilashenkilö. Raahessa sijaitsee Myhrbergin patsas).

Catharinan setä oli Johan "Onneton", joksi kutsun häntä. Kaikki sukulaiset tunnemme varmaankin serkusten **Johan Mattson Soveliuksen** ja **Catharina Freitagin** rakkaustarinan. Tämä pari ei koskaan saanut toisiaan, vaikka lupaa pyydettiin sekä kuninkaalta että tsaarilta. Olet varmaankin nähnyt Raahen museossa kynttilälajalat, joiden valolla he lähettivät viestejä toisilleen?

Kun aloitin sukututkimuksen vain muutama vuosi sitten, sain yhteyttä kahteen tuntemattomaan sukulaiseeni: **Rolf Rådbergiin** Boråsista ja hänen kauttaan nyt jo 90-vuotiaaseen Vänersborgissa asuvaan herrasmieheen **Jan Rådbergiin**. Tämä kaukainen sukulaiseni Jan on tehnyt Rådbergien sukututkimuksen karkean työn. Hän on mm. kirjoittanut artikkelin "Rådbergien suvun merirosvohaarasta", johon minäkin kuulun. Miksi? Miten hän saattoi antaa tällaisen ammatin esi-isälleni?

Jan Rådberg kirjoittaa seuraavasti:

"Olin vain poikanen kuullessani hänestä isältäni. Suvussamme oli ollut merirosvo. Sehän kuulosti jännittävältä ja halusin tietää enemmän! Isä kertoi nuoresta pojasta, joka oli lähtenyt merille ja joutunut moneen seikkailuun. Hän oli toiminut sekä merirosvona että orjalaivurina, mutta selvinnyt hengissä ja palannut takaisin Ruotsiin mukanaan suuri omaisuus. Hän oli ostanut Lagnåsenin pitäjältä länsi-Göötanmaalta suuren Torpelund-nimisen tilan. Isoisäni oli vieraillut siellä (hehän olivat serkuksia). Emanuel oli silloin jo perustanut perheen ja johti tilaansa samassa hengessä, jonka oli oppinut merillä ollessaan. Isäni kertoman mukaan hän kulki tiluksillaan virtahevon hännästä tehty piiska kädessään pitäen alaisian kurissa ja herran nuhteessa". Näin siis Jan.

Emanuel Rådberg syntyi 1788 Flon pitäjässä Väner-järven eteläpuolella. Hänen isästään, **Johan Adam Rådbergistä** tuli länsi-Göötanmaan ylimaanmittari, joka osallistui aktiivisesti yhdessä **Baltazar von Platenin** kanssa Ruotsin halki kulkevan Göötan kanavan suunnitteluun. Hänen äitinsä oli **Margareta Odhelius**.

Emanuel Rådberg lähti merille vuonna 1805. Hän valmistui Ruotsin laivaston luutnantiksi, mutta mitä tapahtui tämän jälkeen? 1805 oli Trafalgarin taistelun vuosi ja samana vuonna Ruotsi liittoutui Englannin ja Venäjän kanssa Ranskaa ja Napoleonin vastaan. Kaikilla merillä vallitsi sotatila aina vuoteen 1815 ja sekä sota- että kauppalaivat joutuivat jollakin tavalla mukaan sotaan. Ero "oikeiden" sotalaivojen ja kauppa-alusten kaappausten eli merirosvouden välillä oli hiuksen hieno. Vuoden 1809 jälkeen Suomikaan ei enää kuulunut Ruotsille.

Luettuani Jan Rådbergin artikkelin merirosvosuvustani olin jo liian vanha ihastuakseni ajatuksesta. Tunsin, että minun oli puolustettava sukulaisiani!! Mitä tapahtui? Otin yhteyttä Raahen museoon. Se tapahtui helposti kirjoittamalla nimi Sovelius tietokoneeseen ja painamalla nappia. Vastaus tuli heti: Sovelius house in Raahen. Otin yhteyttä museoon ja sain arvokasta apua Eija Turuselta. Hän on itse tutkinut Soveliuksen sukua. Muutaman viikon kuluttua minulla oli edessäni työpöydälläni kolme A5-arkkia ja koko Sovio-Soveliuksen suku. Fantastista! Täältä ehkä löytyisi selitys Emanuelin rahoille.

Mutta ensin haluan kertoa teille ainoan asian, minkä tätä ennen tiesin suomalaisesta suvustani:

- a) isoisäni isoäiti oli kotoisin Vaasasta ja
- b) sukuun tullut vaimoväki tiesi varmuudella, että Rådbergien pahankurinen luonne oli peräisin suomalaisesta sukuhaarasta.

Mahtoikohan olla niin, että kofferdikapteeni Rådbergin "kaappaus" olikin Catharina Sovelius? Tämä kertomus ei voi antaa vastausta, koska en tunne lainkaan perheen taloudellista asemaa. Voin vain olettaa, että Soveliuksen suku oli suhteellisen hyvin toimeen tulevaa 1800-luvun alkupuolella. Catharina oli perheensä ainoa täysikäisyyden saavuttanut lapsi. Hänen isänsä, Henrik Mattson Sovelius II, kuoli vuonna 1817, vuotta ennen kuin Emanuel ja Catharina menivät naimisiin.

Olettamustani siitä, että aika huomattava osa suvun omaisuudesta tuli Suomesta, tukee 10 syyskuuta

1819 päivätty Rantakadulla sijaitsevan talon palovakuutus, jonka ovat allekirjoittaneet Emanuel Rådberg ja Henrik Soveliuksen leski. Erikoisuutena on myös mainittava, että talolla oli 12 sylin syvyinen vesirikas kaivo, jota käyttivät myös naapuritalot. En tiedä omistiko Emanuel talon perintönä vai allekirjoittiko hän "miehenä talossa". Pariskunnan vanhin tytär Amelie syntyi Raahessa 7 toukokuuta 1819.

Catharina Margareta Sovelius-Rådberg

Mitä tämän jälkeen tapahtui, sitä ei historia tunne. Eikö Emanuel viihtynyt Suomessa? Suomihan oli tuolloin Venäjän valtakuntaa. Tuliko hänelle kova koti-ikävä? Emanuelin Mariestadissa asuva isä oli 70 vuotias. Hän kuoli 1827.

Oli miten oli; Emanuel osti vuonna 1820 Mariestadin lähellä Länsi-Göötanmaalla, Lugnåsin pitäjässä sijaitsevan Torpelundin kartanon ja pariskunta muutti Ruotsiin. Seuraavat kahdeksan lasta syntyivät sitten siellä peräjälkeen ja viimeinen lapsi, **Sophie** v.1836.

Kaikki yhdeksän lasta, ehkä yhtä lukuunottamatta, kasvoivat aikuisiksi. Talossa oli siis vilkasta.

Emanuel ja Catharina pitivät hyvää huolta lapsistaan. Neljä ensimmäistä oli tyttöjä. Tähän aikaan tyttöjen koulunkäynti oli hankalaa, joten Emanuel lahjoitti rahaa tyttökouluun Lugnåsenissa! Näin kotona oli rauhallisempaa. Emanuel oli saanut vaikutteita Vänersborgissa asuvalta serkultaan, joka

oli pappi ja kaupungin uudistusmielisten kerhon sihteeri. Tämä kerho teki työtä tasa-arvoisemman yhteiskunnan puolesta, mikä tietystikään ei tuohon aikaan ollut kovin sopivaa papille. Vaikka Vänersborgin asukkaat halusivat hänestä kirkkoherran, kuningas Carl XIV Johan ei häntä nimittänyt.

Länsi-Göötanmaan pohjoisosassa vaikutti myös Torsten Rudenschöld, joka kirjoitti kirjan "Ajatuksia säätykierrosta" 1845, mikä sekään ei ollut kovin suosittu aihe hänen säädysään, aatelistossa. Tämä kreivi sai vähitellen pitäjä pitäjän jälkeen tunnustusta kansakoululaitoksen isänä.

Mitä tapahtui pojille **Mauriz***1829 ja **Theodor***1831? Emanuel halusi, että hänen vanhin poikansa seuraisi hänen jälkiään merimiehenä. Missä hän saisi hyvän ja perusteellisen koulutuksen tähän? Tietysti Suomessa, Raahessa sukulaistensa luona. Mauriz Rådberg mainitaan kahdessa laivaluettelossa. Hän toimi priki Sovion ja parkki Sophian laivapoliisina 1845-46. Merielämä ei ilmeisesti sopinut hänelle ja hän matkusti takaisin Ruotsiin 1849 päätyen vähitellen maanviljelijäksi Upplantiin.

Isoisäni isä **Theodor Rådberg** opiskeli vuoriteollisuutta Persbergissä ja hänestä tuli 1867 Dannemorän kaivoksen johtaja. Tästä kaivoksesta louhittiin Ruotsin parasta rautamalmia ja täältä kaikki tärkeimmät Upplannin rautaruukit saivat raaka-aineensa.

Seuraava kertomus osoittaa ettei nuoren (36 vuotiaan) miehen ollut helppoa toimia johtajana: kaivostyöläisten palkka maksettiin suurimmaksi osaksi viljana. Vuoden 1867 katovuosi nosti rukiin hintaa niin paljon, että palkka, joka aikaisemmin oli 50% ruista ja 50% ohraa muutettiin nyt 33% ruista ja 66% ohraa. Tämän lisäksi ylimääräinen ns. lapsineljännes lakkautettiin. Uusi johtaja otti myös käyttöön työmenetelmän, jossa yksi työmies sekä porasi että löi lekaa. Työkalut eivät ilmeisesti olleet kovin helppokäyttöisiä ja työ oli raskasta. Aikaisemmin samaan työhön oli tarvittu kolme miestä, jotka tekivät työtä ryhmässä. Seurauksena tyytymättömyydestä uusiin sääntöihin työntekijät menivät lakkoon joulun ja uuden vuoden välisenä aikana 1867. Kolmen viikon kuluttua työt aloitettiin jälleen ja uutta johtajaa ruvettiin sabotoimaan.: Eräänä yönä räjäytettiin johtajan puutarhassa oleva huvimaja, hedelmäpuista kuorittiin kaarna, Theodoria heitettiin kivillä ja eräänä päivänä portin pylvääseen oli veitsellä kiinitetty uhkauskirje. Tämän lopettamiseksi paikalle kutsuttiin sotilaita ja tuomari. Tilanne ratkaistiin raastuvassa. Joitakin työntekijöitä irtisanottiin, jotkut pakenivat Amerikkaan ja työläisille palautettiin lapsineljännes. (Tämän on kertonut Dannemorän paikallislehdessä entinen sosialidemokraattinen kansanedustaja Nils Hjort).

Theodorin ja hänen vaimonsa **Christinan, s. Gullströmin** elämä kuitenkin jatkui. Christina oli kirjailijatar Selma Lagerlöfin äidin sisar. Theodor pyysi eroa kaivosjohtajan virastaan ja kuoli 1897. Hallussani on kaksi niistä neljästä hopeisesta kynttilänjalasta, jotka hän sai 25 vuoden palveluksen jälkeen. Christina muutti Uppsalaan ja eli porvarillista elämää ainakin testamentista päätellen. Hänestä oli myös paljon apua lapsenlapsilleen. Hän nimittiin eli kauemmin kuin kolme poikaansa, joita Theodorilla ja Christinalla oli kolme: **Anders, Elof ja Henrik**. Kaksi heistä kuoli teini-iässä, luultavasti kulkutautiin vuonna 1876.

Vanhin pojista oli isoisäni ja kaimani **Anders**, synt. 1861. Hänen isänsä osti hänelle kartanon Gnestasta, Södermanlandista. Hän avioitui **Maria Hellbergin** kanssa 1891. Maria kuoli äkillisesti ja Anders meni uusiin naimisiin 1895 isoäitini **Mia Rådströmin** kanssa. Mian äiti oli myös Selma Lagerlöfin äidin sisar. Tämä merkitsee, että Anders ja Mia olivat serkuksia.

Mia synnytti viiden vuoden aikana neljä poikaa. **Elof ja Nils** (olivat identtisiä kaksosia) sekä **Folke**

ja Erik. Valitettavasti poikien isä kuoli, kun vanhin heistä oli ainoastaan kuuden ikäinen. Isoisä Anders kuoli umpisuolen puhjettua 1902. Pojat olivat yhtäkkiä ison kartanon omistajia. Perheen aikuiset joutuivat paniikin valtaan, mutta ilmeisesti isoäiti Christina oli se joka riensi apuun.

Kolme vanhinta tulivat oppikouluun Uppsalaan isoäidin valvoessa heidän opintojaan. Kuollessaan 1909 Christina jätti jälkeensä huomattavan perinnön, jonka hän tarkkaan kirjoitetussa testamentissaan jakoi alaikäisten pojanpoikiensa kesken. Kuriositeettina voitaneen kertoa, että "pappi souti järven poikki"kosimaan poikien äitiä Miaa. Vähitellen hän sai myönteisen vastauksen ja pojat siis isäpuolen. Tämä isäpuoli käytti hyväkseen poikien omaisuutta; poikien rahoilla laajennettiin pappilaa "jotta siellä olisi enemmän tilaa". Minulla on hallussani vieläkin kuitti, josta käy ilmi että poikien oli maksettava ylöspidostaan kun he tulivat koululomillaan kotiinsa. Vähitellen pojat aikuistuivat ja se mitä omaisuudesta oli jäljellä, häipyi eri tavoin taivaan tuuliin. Yksi näistä veljeksistä samoin kuin minä itsekkin erään kerran, käyttivät hyväkseen **Catharina Soveliuksen ja Emanuel Rådbergin** hyväntahtoisuutta ja huolenpitoa jälkeläisistään. Palatkaamme takaisin "merirosvoon"!

Lahjakirje

"Tultuani ikään, jossa elinpäiväni kohta ovat lopussa, tulee minun mielestäni, niin kauan kuin terveys ja voimat sallivat toimia jälkeläisteni parhaaksi ja olen tästä syystä viimeisenä tahtonani päättänyt seuraavaa: Kuoleman jälkeisestä omaisuudestani tahdon maksettavaksi yksitoista tuhatta riikintaaleria, summan jonka tulevaisuudessa on vakuudeksi niin pääomana kuin korkona kuudes sadasosana sidottava omistamaani säterirustholliin Torpelundiin Lugnåsenin pitäjässä. Tätä pääomaa eivät perilliseni koskaan saa jakaa tai Torpelundin omistajat ylössanoa tai maksaa, vaan se tulee jättää pysyväksi sijoitukseksi sinne. Tämä näin lahjoitettu rahasto on tarkoitettu auttamaan ja tukemaan sellaisia jälkeläisiäni, jotka mahdollisesti joutuvat köyhyyyteen tai muuten apua tarvitsevat. Rahaston huollon ja valvonnan jätän herroille kirkkoherroille ja seurakuntalaisille (kommunister?) Björsäterin seurakunnassa luottaen siihen, että nämä herrat, keitä he tulevaisuudessa ovatkaan, hyvin hoitavat tämän tehtävän. Ja heille kuuluu vuosittain Torpelundin tilan omistajalta kerätä korkoa kasvavasta pääomasta, sekä tästä korko sen jälkeen kun 4 1/2 % tai 27 riikintaaleria on vähennetty korvauksena vaivasta, sekä huolellisen arvioinnin ja parhaan harkinnan mukaan vuosittain jakaa samankokoisina summina kolmelle suoraan polveutuvalle jälkeläisilleni, jotka ovat ilmoittautuneet avustuksen saajiksi ja jotka ovat eniten apua tarvitsevia."

Perilliset yrittivät saada ulos nämä rahat tuomioistuimen kautta. Tämä ei kuitenkaan onnistunut. Minä sain rahastosta rahaa opintoajanani yhtenä vuotena. Valitettavasti myös rahan arvo on laskenut 1850-luvun jälkeen. **Emanuel ja Catharina** tekivät myös lahjoituksen isättömille kivenhakkaajien lapsille. Heidän tilansa lähistöllä oli kivilouhimo (ns, Minnesfjället nimisellä paikalla) Isät kärsivät usein kivikeuhkosta tai joutuivat jonkun onnettomuuden uhriksi. Aikaisemmin mainitsin jo lahjoituksen koululle. Voidaan myös mainita että Björksäterin seurakunnan, johon Lugnås kuului, pappi oli tuohon aikaan **Anders Setterberg** ja tämä oli naimisissa perheen vanhimman Raahessa syntyneen tyttären **Amelien** kanssa. Testamentista käy ilmi, että pariskunta kuoli lapsettomana.

Tämä kertomus ei valitettavasti anna vastausta otsikolle. Jollakin toisella sukulaisella on ehkä tiedossaan mikä oli Soveliuksen tyttären arvo rahassa mitattuna 1810-luvulla. En myöskään ole varma Catharinan viimeisestä kohtalosta. Jostain olen löytänyt saman kuolinpäivän kuin hänen miehensä 6/3/1861, mikä on epätodennäköistä ellei sattunut mitään onnettomuutta. Kirkonkirjojen mukaan Emanuel kuoli syöpään. Hautakirjassa Catharinaa ei mainita. Tuntuu haikealta kun ei tiedä missä hänen hautansa on. Hautakirjasta löytyy Catharinan äiti, Anna Stenius.

Hänet on haudattu sukhautaan Lugnåsenin hautausmaalla. Hän tuli Ruotsiin 1829 ja kuoli 1845.

Lopetan tämän kertomukseni lähettämällä kiitokset Eero Sovelius-Soviolle, joka on tehnyt ja edelleen tekee, niin paljon työtä suvun hyväksi. Seuraava tehtäväni on selvittää mitä Emanuel Rådberg oikein teki vuosina 1805-1817. Haluaisin myös tietää, onko Emanuelin isoisä Erik Rådberg jättänyt jälkiään Suomeen palatessaan vankeudesta Venäjältä 1722 (Tobolskista). Onko Suomessa Weckelberg-nimistä sukua?

Näinä muutamina vuosina, harrastaessani sukututkimusta olen oppinut, ettei tämä koskaan lopu. Yksi löytö johtaa aina seuraavaan jne. Ensinnäkin tulisi omistaa Eeron energia onnistuakseen ja toiseksi pitää olla hyvää onnea, kuten minulla on ollut, löytää oikeat ihmiset, siis Jan Rådberg ja Eija Turunen. Kiitos!

Catharina Sovelius - gift med "en sjörövare"?

Skrivet av Anders Rådberg, (tab. 73) Huddinge, Sverige

Under den stora uppåtriktade grenen på vårt Sovio-Soveliуска-släktträd står det: **Katarina Marg* 1797 (tab.66) gift med skepparen Emanuel Rådberg 7 barn** (ska vara 9). Hon är min **farfarsfarmor**. Catharina var dotter till sjökaptenen, rådmannen och riksdagsmannen **Henrik Sovelius** och hans maka **Anna f. Stenius** och boende på Rantakatu 40 i Raah. Tab.65 / 66.

Hon hade en jämnårig **kusin**, som blev vida berömd, nämligen August Maximilian Myrberg. (Denne var "en stor krigare" och deltog i grekernas krig mot turkarna. I Grekland befordrades han till kommandant för Palamidesborgen utanför Nauplion. Han återkom till Sverige och blev sänd till St Barthelemy, en fransk koloni, som blev och var svensk 1784-1878. Huvudstaden hette Gustavia och Maximilian var högste militär på ön. En Myrbergsstatyn finns i Brahestad)

Catharinas **farbror** var Johan "den olycklige", som jag kallar honom. Alla i släkten känner säkert till kärlekshistorien om **kusinerna** Johan Mattsson Sovelius och Catharina Freitag. Det var paret, som inte fick gifta sig med varandra trots alla försök att både övertala konung och tsar. Du har väl sett deras två dubbelljusstakar, som de signalerade med till varandra, på museerna i Brahestad.

När jag började min släktforskning för endast några år sedan, kom jag i kontakt med två för mig okända släktingar: Rolf Rådberg i Borås och genom honom med Jan Rådberg- en nu 90-årig gentleman boende i Vänersborg. Denne Jan, min avlägsne släkting, har gjort grovjobbet i forskningen på den Rådbergska sidan. Han hade bland annat skrivit en artikel om **Den Rådbergska sjörövärgrenen**, som alltså jag tillhör. Varför? Hur kunde han ge mina förfäder detta epitet?:

Så här berättar Jan Rådberg:

"Jag var bara en pojke, när jag fick höra talas om honom; det var min pappa, som berättade, att det hade funnits en sjörövare i släkten. Det lät ju spännande för en grabb och om honom ville jag höra mera. Pappa berättade om en ung pojke, som hade gått till sjöss och råkat in i många äventyr. Han hade både varit sjörövare och slavskeppare, men räddat livet och kommit tillbaka till Sverige med en stor förmögenhet. Han köpte en stor egendom i Lugnås socken i Västergötland; Torpelund. Min farfar hade besökt honom (de var kusiner). Emanuel hade då bildat familj och skötte gården i en anda, som han hade inhämtat från haven. Han gick enligt min pappas berättelse kring med en piska gjord av en flodhästsvans för att hålla sina underlydande i tukt och herrans förmanning." Så långt Jan.

Emanuel Rådberg föddes 1788 i Flo socken alldeles söder om sjön Vänern.

Hans pappa, Johan Adam Rådberg, blev överlantmätare i Västergötland och deltog aktivt tillsammans med Baltzar von Platen i förberedelserna för byggandet av Göta Kanal rakt genom Sverige. Hans mamma hette Margareta Odhelius.

Emanuel Rådberg gick till sjöss 1805. Han utbildade sig till löjtnant i den svenska flottan.

Vad hände sen? 1805 var året för slaget vid Trafalgar, samma år inträdde Sverige i allians med England och Ryssland mot Frankrike och Napoleon. Det var en tid fram till 1815, då det var sjökrig på alla hav; örlogsfartyg, handelsfartyg, ja, alla var på något sätt inblandade. Skillnaden var säkert härfin mellan kampen mellan "riktiga" stridsfartyg och kapandet av handelsfartyg-sjöröveri. Efter 1809 var Finland inte heller "svenskt."

När jag läste Jans artikel om, att jag skulle vara släkting till en sjörövare, var jag för gammal för att bli förtjust. Här gäller det att ställa upp och försvara sina anförvanter!

Vad hände? Jo, jag fick kontakt med Brahestad Museum. Detta så enkelt som att jag på min datorskärm slog in namnet **Soveli** och tryckte på en tangent. Genast fick jag svar: **The Sovelius House in Raahelä.**

Jag tog kontakt med muséet och fick en förnämlig hjälp av **Eija Turunen**. Hon har själv forskat i släkten Sovelius. Efter några veckor ligger plötsligt framför mig hemma på skrivbordet tre A5-ark med hela den Sovio-Soveliusska släkten. Fantastiskt!

Här kanske svaret fanns om Emanuels pengar.

Först vill jag berätta, att det enda, som jag "visste" tidigare om min finska släktskap, var:

- a) Att min farfarsfarmor kom från Wasa
- b) Att det ilskna rådbergsska humöret, enligt ingifta fruar, med all säkerhet kom ifrån det finländska generna.

Men Nu, kunde det också vara så, att det var Catharina Sovelius, som var "kapet" kofferdinkapten Rådberg gjorde? Ja det kan inte den här berättelsen ge ett svar på, då jag inte vet något om familjens ekonomi. Jag kan bara anta, att en familjemedlem i den Soveliusska släkten hade det ganska bra i början av 1800-talet. Catharina var det enda barnet i hemmet, som nådde vuxen ålder. Hennes far, Henrik Mattsson Sovelius II, dog 1817-ett år innan Emanuel och Catharina gifte sig.

Från den 10 september 1819 finns en brandförsäkring på gården vid Strandgatan i Brahestad undertecknad av Emanuel Rådberg och Henricie Soveli enka, som ytterligare stärker min uppfattning om att en hel del av förmögenheten kom från Finland. Som kuriosas kan nämnas, att gården också äger en 12 famnar djup och vattenrik brunn, som används av granngårdarna. Om Emanuel ägde gården genom arv, eller om han som "karlen i huset" skulle underteckna, vet jag ej. Parets äldsta dotter Amelie är född i Brahestad den 7 maj 1819.

Vad som sedan hände? Ja, det känner ej historien till. Kände sig Emanuel inte hemma i Finland? Det var ju ryskt vid denna tid. Blev längtan hem till Sverige för stark? Emanuels far Johan, som bodde i Mariestad, var närmare 70 år gammal. Han dog 1827. Hur som helst; 1820 köpte Emanuel gården Torpelund i Lugnås socken, som ligger i Mariestadstrakten i Västergötland, och paret flyttade till Sverige. De övriga åtta barnen kom sedan i jämn ström fram till 1836, då Sophia föddes. Alla de nio barnen, utom möjligen ett, nådde vuxen ålder. Så man förstår, att det var livligt i huset.

Emanuel och Catharina var mån om sina barn. De fyra äldsta barnen var flickor. Flickor hade svårt att få skolutbildning vid denna tid. Alltså donerade Emanuel pengar till en flickskola i Lugnås! Det blev säkert lugnare så hemma och jag tror, att Emanuel också var påverkad av en kusin i Vänesborg, som var präst och sekreterare i stadens reformklubb. Denna klubb ivrade för ett mer

jämnställt samhälle, vilket inte var av godo för en präst vid denna tiden. Trots att han fick medborgarnas förtroende för en kyrkoherdetjänst i Vänersborg, tillsatte konung Carl XIV Johan honom ej. I norraVästergötland fanns också Torsten Rudenschöld. Han har skrivit boken "Tankar om ståndscirkulation", 1845, vilket inte var populärt i hans egna adelskretsar. Denne greve blev så småningom i socken efter socken erkänd som folksklolans fader.

Hur gick det för de **två sönerna Mauritz *1829 och Theodor *1831**? Emanuel ville att hans äldste son skulle gå i hans fotspår och bli sjöman. Var kunde han få en bra och gedigen utbildning? Jo i Finland, förstås, hos släktingarna i Brahestad. Mauritz Rådberg finns nämnd i två skeppslistor. Han tjänstgjorde som kostapel på briggen Sovio och på barken Sophia 1845-46. Sjölivet var tydligen inget för honom. Han reste hem till Sverige 1849 och blev så småningom lantbrukare i Uppland.

Theodor Rådberg, min farfarsfar, lärde sig bergsbruk i Persberg och blev 1867 disponent vid Dannemoragruvan. I denna bröts Sveriges finaste järnmalm och den försåg alla betydande järnbruk i Uppland med råvaror.

Att det inte var lätt för en ung (36 år) man att bli chef vittnar följande berättelse: Gruvarbetarnas lön bestod till största delen av spannmål. På grund av svår missväxt 1867 steg priset på råg väldigt mycket så att ersättningen ändrades från 50 % råg och 50 % korn till 33 % råg och 66 % korn och dessutom drogs den extra skatten bort. Den nye chefen införde också den skatten. En picknigen, dvs samma man skulle både hålla i borsten och slå med släggan mot berget. Förmodligen var inte redskapen gjorda för detta och det blev mycket tungt. Tidigare hade det varit tre man, som arbetat i lag. Till följd av missnöje med de nya reglerna inledde arbetarna en strejk mellan jul och nyår 1867. Efter tre veckor återgick man i arbete och övergick till att sabotera för den nye chefen: En natt sprängdes ett nyuppfört lusthus i luften disponentens trädgård, man skalade av barken av hans fruktträd, Theodor utsattes för stenkastning och en dag satt ett hotelsebrev fastsatt med en kniv på grindstolpen. För att få slut på detta tillkallades militär och landsfiskal. Det blev "räfst och rättarting." Några avskedades, någon flydde till Amerika och arbetarna fick tillbaka barnfjärdingen. (Detta har berättats i Dannemora-Bygden av f d riksdagsmannen (s) Nils Hjörd)

Livet gick dock vidare för **Theodor** och hans fru **Christina** född **Gullström** och för övrigt syster med författarinnan Selma Lagerlöfs mamma. Theodor begärde avsked och dog 1897. Jag har i min ägo två av de fyra silverljusstakar, som han fick, när han hade varit i tjänst i 25 år.

Christina flyttade till Uppsala och levde ett burget liv, vilket hennes testamente vittnar om. Hon blev också till stor hjälp för sina barnbarn skulle det visa sig. Hon överlevde nämligen sina tre söner. **Theodor** och **Christina** fick tre söner: **Anders**, **Elof** och **Henrik**. Två av dessa avled i tonåren, förmodligen i någon farsot 1876.

Den äldste sonen och min farfar och namne, **Anders**, föddes 1861. Hans far köpte honom en gård i Gnesta, Södermanland. Han gifte sig med Maria Hellberg 1891, som dog helt hastigt, varvid han gifte om sig 1895 med **Mia Rådström, min farmor**. Mias mamma var också hon, syster till Selma Lagerlöfs mamma. Det innebär, att det var två kusiner!, Anders och Mia, som gifte sig med varandra.

Mia födde fyra söner på femår: **Elof** och **Nils** (enäggstvillingar), **Folke** och **Erik**. Tyvärr, pojkarna blev faderlösa redan då de äldsta endast var 6 år gamla. En brusten blindtarm satte stopp för farfar Anders 1902. Pojkarna stod plötsligt som ägare till en stor gård. Paniken spred sig förmodligen bland de vuxna. Christina Rådberg, pojkarnas farmor, var den som ställde upp!

De tre äldsta kom att inackorderas i Uppsala och läste under sin farmors tillsyn på läroverket i Uppsala. När hon dog 1909, hade hon en ansevärd förmögenhet, som hon genom ett noggrant skrivet testamente förmedlade till sina omyndiga sonsöner.

Som ett kuriosum kan nämnas att "prästen kom roendes över sjön" och friade till änkan, Mia. Denfattige prästen fick så småningom, ja. Pojkarna fick således en styvfar. En styvfar som utnyttjade deras förmögenhet; de fick bekosta utbyggnad av prästgården "för att få plats" och jag har fortfarande ett kvitto i min ägo, av vilket det framgår att min pappa och hans bröder fick betala för sig, då de kom hem på skollov.

Nåväl, de blev myndiga och de pengar, som var kvar flög också sin kos på olika sätt.

En av dessa bröder har, liksom jag själv vid ett tillfälle, utnyttjat **Catharina Sovelius och Emanuel Rådbergs goda välvilja och omtanke om sina efterkommande:**

Altså åter till "sjörövaren"!

Donationsbrev

"Kommen till de år, att mina lefnadsdagar snart lyktas, har jag ansett för en oeftergiflig pligt att, medan helsa och krafter sådant tillåta, förordna om mina efterkommandes bästa och har jag derföre velat såsom min yttersta vilja förordna följande: Af de efter min död befintliga tillgångar anslår jag ett kapital av **Elfva tusen Riksdalen Riksmünt**, hvilket belopp skall, för framtida säkerhet, så till kapital som ränta å sex för hundradel intecknas i mitt egande säteri rusthåll Torpelund i Lugnås socken och vilket kapital aldrig får bland mina arfvingar skiftas eller af Torpelunds egare uppsägas eller utbetalas utan som **en ervärdelig gravation deri förblifva**. Vården och tillsynen öfver denna sålunda donerade fond, vars syfte är, att bereda hjälp och undersöd åt dem bland mina efterkommande som möjligen komma i fattiga och behöfande omständigheter, öfverlämnar jag till Herrar Kyrkoherde och Kommunist i Björsäters församling, under stor förtröstan, att desse Herrar, hvilka de i framtiden än må blifva, benäget sig detta bestyr åtaga. Och ega de att af egaren till Torpelund årligen uppbära räntan af det nu upplupna kapitalet samt samma räntebelopp, efter avdrag af 4½ deraf eller 27 riksdaler samma mynt tillkommande den för egna besvär, efter noggrann pröfning och bästa övfertygelse årligen utdela till lika belopp bland **Tre af mina efterkommande i rätt netstigande led**, hvilka, vid anmälan om erhållande af andel deri, tycker sig vara i största behofvet. . . . "

Arvingarna försökte få ut dessa pengar genom domstolsförfarande. Detta lyckades ej. Pengar har delats ut och till mig ett år under min studietid. Tyvärr, har ju också penningvärdet sjunkit sedan slutet av 1850-talet. **Emanuel och Catharina** gjorde också en donation till faderlösa stenhuggarbarn. I trakten av deras gård fanns ett stenhuggeri. (På det s k Minnesfjället) Fäderna drabbades ofta av stenlunga eller annan olycka. Jag har tidigare nämnt **skoldonationen**. Det kan också nämnas att prästen i Björsäters församling, vari Lugnås uppgick i, vid denna tid hette Anders Setterberg och denne var gift med **Amelie, familjens äldsta dotter** född i Brahestad. Av testamente framgår att det paret dog barnlösa.

Tyvärr, ger denna berättelse inget svar på rubrikens fråga. Någon mer insatt släkting kanske vet, vad en Sovelius-dotter "var värd" på 1810-talet? Vidare är jag högst osäker på Catharinas slutöde. Någonstans har jag hittat samma dödsdatum, som för hennes man -1861-03-06, vilket verkar osannolikt, om inte en olycka inträffade. Emanuel dog enligt kyrkböckerna i "kräftan." I gravbrevet står ej Catharina nämnd! **Det känns något vemodigt att inte veta, var hon "finns."** Av gravbrevet framgår att Catharinas mamma, **Anna Stenius**, finns i familjegraven på Lugnås kyrkogård. Hon kom till Sverige 1829 och dog 1845.

Jag vill avsluta min berättelse med att sända ett tack till Eero Sovelius-Sovio, som har lagt ned och lägger ned ett så stort arbete på "slakten." Min närmaste uppgift blir att ta reda på mera om vad Emanuel "Sjörövaren" Rådberg verkligen hade för sig åren 1805-17. Jag undrar också om Erik Rådberg, Emanuels farfar, lämnade några spår efter sig i Finland, då han lämnade rysk fångenskap 1722 ? (Tobolsk) Finns det någon släkt Weckelberg i Finland?

Ja, de få år, som jag har sysslat med släktforskning till och från har lärt mig, att "det" aldrig tar slut. Den ena upptäckten föder nästa fråga och så vidare. Det gäller för det första, att ha en Eeros energi för att lyckas och för det andra att ha tur att träffa på de rätta människorna, som jag har gjort; **Jan Rådberg och Eija Turunen. TACK!**

Kolumnipalsta

Palstan avaa *Laura Sovion* (Taulu/Tab. 229)kirjoitus

Taidekulttuuri markkinatalouden puristuksessa

Pikku Trinetta soittaa pianoa vieraille, jotka ovat tulleet lähikylästä vierailulle hevoskyydillä. Isäntäväki kannustaa tytärtään ja kertoo samalla Trinettan pianonsoiton opiskelun eri vaiheista.

Tällaisen kuvauksen voisi liittää 1700-1800 luvun porvariselämään Euroopassa. Mielikuvamme soittavista, ratsastavista ja ranskaa lukevista lapsukaisista saattavat olla huumorin sävyttämiä. Ajassa on ollut pinnallista turhuuden turuja tavoittelevaa, hyvään naimakauppaan tähtäävää pintasivistystä, mutta kun sitä tarkastelee nykypäivän todellisuuden valossa niin se saattaa saada uusia valöörejä ympärilleen. Laatutietoisuus oli kunniassa, tiedostettiinpa tai sitten ei mitä sillä tarkoitettiin. Kotiopettajan kyvykkyys oli jatkuvan puinnin kohteena. Kirjallisuutta opiskeltiin ja siitä oltiin kiinnostuneita, tosin myös niiden turmelevalta vaikutukselta yritettiin perheen prinsessoja säästää. Kolikolla on aina kahdet kasvot, niin silloin kuin nytkin, mutta ovatko ne kultaa vai messinkiä, onkin jo sitten toinen asia.

Koska musiikki kulttuurin monista lajeista on lähimpänä itseäni, aion ilmaista huoleni sen asemasta nykypäivänä. Pianonsoiton opettajan ominaisuudessa törmään jatkuvasti "messinkiin" joutuessani yhä uudelleen ja uudelleen kertomaan sähköinstrumentin (digitaalipianon) soveltumattomuudesta akustisen instrumentin opiskeluun. Vaikeimmat tapaukset ovat olleet rahakkaimpia, hienoimmilla (lue kalleimmilla) asuinalueilla asuvia yhteiskunnan "ylä"luokkaan kuuluvia tapauksia. Viihdeohjelmien vaikutuksesta katsotaan sitten sähköistä bumtsibum miniflyygelihärveliä tai tavallista sähköpianoa tienä nopeaan ja harmittomaan saippuamaailmaan, jota joka puolella on tarjolla. Nopeita elämyksiä haetaan elämän joka saralta. Tämä näkyy yhä massiivisempina projekteina, megasuper konserteina, linda lampeniuksina- ja surullista kyllä- "epäseksikkäiden" pitkän linjan puurtajien pois pudottamisina. Kapellimestari, joka on tehnyt pitkän laadukkaan karriäärin potkaistaan levymerkiltä pois koska se ei myy. Sen sijaan myy Linda, joka otetaan tilalle. Myös massiivinen musiikkitalohanke kontra makasiinien aidosti kumuloitunut aktiivinen kaupunkikulttuuri on osa tätä aikaa. Musiikkitalo on mielestäni ok, mutta minkälaisena ja minne se sijoitetaan. Näillä näkymin suuruus ja mahtavuus on tärkeämpää kuin toimivuus. Sibeliuksen akatemia ei tule mahtumaan kokonaisuudessaan taloon ja soittajat joutuisivat harjoittelemaan maan alla, mutta onneksi aulassa voisi sentään juoda konjakkia ja bongata aitoja kapellimestareita ja muita silmäätekeviä.

Myös sirkustemput alkavat olla arkipäivää, että saadaan ylesö kiinnostumaan korkeakulttuurista. Jos olet omituinen, soitat pianoa uimapuku päällä tai hullun ilme kasvoilla, voit olla varma menestyksestäsi, olit sitten hyvä tai et. Käänteisesti taas todella suuri lahjakkuus voi jäädä eksentrisyytensä uhriksi, koska yleisö on kiinnostunut muusta kuin taiteen sisällöstä. Jos siis otetaan pelkästään myyntiluvut huomioon taiteen tekemisessä, joudutaan vaarallisille urille. Taide muuttuu kiiltävällä karkkipaperilla kääriytyksi tuotteeksi, jonka sisällön määrää suuri massayleisö. Monet radikaalimmat ja rukiilla huolella leivotut suuntaukset leikataan pois. Teatterin puolella

tämä näkyymusikaalien korostumisena, näyttelijöiden esiintymisinä kaikenkarvaisissa viihdeohjelmissa ja mainoksissa. Oopperat viedään akustisesti huonoihin suuriin halleihin, jossa laulajat tarvitsevat mikrofoneja joka vääristää äänenväriä. Liput ovat tietysti huippukalliita, mutta se ei haittaa koska esitykset ovat suunnattuja firmoille, jotka ostavat liput työntekijöilleen. Ja taas toteutuu pyhä markkinavoima kaikessa konsensuksessaan. Rahaa virtaa ja voidaan ruveta suunnittelemaan vielä rahakkaampia projekteja. Laatu on kärsinyt matkalla jo monet kolhut, mutta suuri osa yleisöstä on jo tottunut eikä osaa enää muuta vaatia.

Väittämä, jonka mukaan aloittelijalle kelpaa huonompikin piano, ei pidä paikkaansa. Koska aloittelija ei vielä hallitse instrumenttiaan, oli sitten kyseessä esim. maalaus tai soittaminen, on sen oltava kunnollinen. Myöhemmin saattaa saada huonommastakin jotain irti. Asian voi kääntää myös koskemaan esim. oopperaa. Jos aluksi kelpaa huonompikin ooppera, väitän että sen jälkeen ei oopperaa ehkä tarvitse ollenkaan. Klassinen musiikki vierottaa kuulijoitaan usein huonoilla esityksillään. Ikävä kyllä, kuulija usein luulee vian olevan vain hänessä tai musiikissa, ei esittäjissä. Monet, sekä musiikin ammattilaiset että harrastajat, eivät rohkene olla "mutu"tietoisia vaan usein odotetaan lehtiartikkelia tai jätetään koko kulttuurin harjoittaminen sikseen.

Mielikuvani on, että kulttuurin alennusmyynti on alkanut 1990-luvulla.

Vielä 80-luvulla toimiessani soitonopettajana, ei kellään ollut sähköistä (digitaali) instrumenttia. Sellaisesta ei edes puhuttu. Sähköpianoja oli kyllä silloinkin markkinoilla, mutta ajan henki tuntui toisenlaiselta. Lapset tulivat soittotunnille kävellen pitkiäkin matkoja. Nyt on opettajan löydettävä lapsen omasta kotikoulusta. Onko opettaja hyvä vai ei, ei ole niin oleellista kuin se kuinka lähellä hän on. Tämä selittyy osaltaan lasten harrastusten suuresta määrästä, joka vie usein paljon aikaa ja usein pohjan pois laadulta. Toinen 90-luvulla huomaamani ilmiö on, että vanhemmat haluavat lastensa soittavan mieluummin viihdeiskelmiä kuin klassista musiikkia. Lapset haluavat miellyttää vanhempiaan ja kavereitaan soittamalla sitä mitä tilataan. Tottakai viihteessä on myös paljon hyvää musiikkia, mutta klassisen soiton opettajana haluan opettaa sitä mitä osaan ja rakentaa oppilaalle sellaiset taidot, että hän voi soittaa omin päin mitä musiikkia tahansa. Soittotunneillani painopiste on kuitenkin klassisessa musiikissa, minkä kerron kyllä aina ennen oppilas-suhteen alkamista.

Monia yhteiskunnan alueita tuntuu vaivaavan nykyään myös sellainen erikoistuminen, mikä alkaa mahdollisimman varhaisessa iässä ja kulkee käsikädessä yleisivistyksen rappeutumisen kanssa. On olemassa jopa yritysmaailmaan painottuneita lastentarhoja, josta lapsia ollaan alustavasti rekrytoimassa eri firmoihin. Lapset käyvät tutustumiskäynneillä firmoissa hamuamassa ilmapiiriä. Aikuiset tekevät omia havaintojaan lapsista ja "varaavat" heitä tulevaisuutta povailleen. Kuka siinä mitään yleissivistystä enää tarvitsee. Kaikesta on oltava jotain hyötyä, ja koska sivistyksellä ei ole oikein mitään vaihtotaloudellista arvoa, ei siihen kannata kuluttaa aikaa. Ja sitä sen hankkimiseen saattaa mennä paljonkin.

Tässä tilanteessa hidas taide jää jalkoihin. Siihen kuluu aivan liikaa aikaa, joka ei tuota mitään. Ennen taiteilijoilla oli mesenaattinsa tai hovinsa, nykyaikana apurahansa, mainoksensa ja usein ikävä kyllä heppoisin eväin tehdyt esityksensä. Jotkut tosin eivät ole antaneet periksi vaan tekevät hyvää taidetta rahan puutteesta huolimatta. Köyhyys ei ole tietenkään ihailtava olotila, mutta väitän että parempi kuin itsensä myyminen. Omaa etiikkaa vastoin toimiminen nakertaa taidetta kuin mato omenaa, eikä pirulle pikkusormensa myyneen tie vie useinkaan takaisin puhtaalle pöydälle.

Monille esim. pienille teattereille apurahat ovat elinehto, mutta koska suurimmat lahjoitukset tekee valtio, on jonkinlainen riippuvuussuhde olemassa. Valtio suosii suuria produktioita ja myyntilukuja, joten pienet ja tasokkaat, ei vielä myyvät ryhmät ovat huonossa jamassa. Esimerkiksi pienen ja tunnetun Q-tetterin luulisi pärjäävän, mutta olen kuullut heidän tekevän monia esityksiä ilman

minkäänlaisia palkkioita. Yhteiskunnassa vallitsevat arvot vaikuttavat tietenkin siihen, keille ja kuinka paljon rahaa jaetaan. Usein vanha väittämä pitää tässä rahanjaossa edelleen paikkansa: niille joilla on jo rahaa sekä glamouria, jaetaan lisää, kun taas ne joilla ei ole rahaa mutta kylläkin sanottavaa, jäävät usein pakkaseen palelemaan.

Markkinavoima on peili, joka heijastaa meistä sellaisen kuvan jonka se haluaa kulloinkin myydä. Se haluaa saada meidät haluamaan sitä kuvaa niin voimakkaasti, että unohdamme kuvan luoja ja itsemme sen alle. Jos kykenemme rikkomaan harhanäyn, tulemme aivan toisenlaiseen maailmaan, joka saattaa olla vaivalloisempi ja vaarallisempikin mutta paljon todempi ja kauniimpi.

English summary.

Our family bulletin is getting a new image. As suggested by Ilkka Sovio, the name of the bulletin will be from now on "**Jotailan jutut**" (Stories of Jotaila). According to our family history our forefather was The old man named Jotaila. We are also starting new pages for a column and a section for poems and short stories. If you have in your possession photos of persons you would like to identify, you can send them to us as well.

At our extraordinary meeting last autumn, our association decided to take as its **family arms a shield** depicting an anchor chain with a herald's staff of the kind that the ancient Greek god Hermes often is attributed with.

We decided also to increase our membership fee starting from year 2002. The fee will be **100 FIM** (approximately 25 euros) **for a two-year period**. Students will pay only 50 FIM. Eventual donations to the fund for maintenance of graves can be earmarked for one or more graves. A limited amount of our family genealogy book is available and can be ordered from our president Eero Keltikangas. The book costs 200 FIM+mailing costs. All payments should from now on be sent to our account MERITA-Helsinki-WTC 120030-19026. If you want to avoid the high fees of international money transfers, please arrange the payments with your relatives and friends in Finland. And last but not least: Please remember to inform us of any changes in your mailing address

The city of Raahе has recently celebrated its 350th anniversary. The family Sovio-Sovelius lived in the region even before the city was founded and we have therefore decided to celebrate our 400 years anniversary in connection with our family reunion next summer. The reunion will be conducted in **Raahе on 7-8 July 2001**. In addition to the ordinary items of the meeting agenda, we will organise an art exhibition with artworks and paintings by our relatives, as well as a concert with our relatives performing. Moreover, we will unveil memorial plaques of bronze on the walls of four houses constructed by members of our family. The plaques will introduce the persons concerned.

You are requested to make your **hotel reservations in time**, preferably before the end of May. We recommend the following hotels:

Hotel Raahenhovi (in the city centre) Kirkkokatu 28, 92100 Raahе. Tel. 358-8-211 6400, e-mail: raahenhovi@kolumbus.fi

Price: Double 450 FIM/Single 350FIM/ Additional bed 100 100 FIM. Breakfast included.

Moottorihotelli Tiiranlinna, Koivuluodon urheilupuisto, 92100 Raahе, tel.- 358-8-8403100.

Price: Double 350 FIM/ Single 300 FIM/ Additional bed 120 FIM, children 90 FIM. Breakfast incl.

Marianne Lindberg and **Leena Koski**, mother and daughter, are both painters. Marianne began

with paintings in oil, but is now-a-days using pastel and crayon in her extremely detailed works presenting plants and animals. The Crested Tit on the cover page is painted by her. Marianne's works include many exotic animal figures inspired from as early as her childhood.

Besides Finland, Leena has exhibited also in Sweden, India, USA and Peru. Her paintings have been inspired by her travels abroad and her style is mostly naivistic. She has worked as an art teacher in

Ylivieska since the 1980's, mainly teaching oil painting and silk-screen-printing or serigraphy. Both mother and daughter have their ateliers in their homes.

Ingeborg Helenius (born Sovio), better known as a "Pipsan", is the eldest daughter of **Tor Sovio** and **Dagmar Wangel**. She was interviewed last summer, when aged 85, by her niece *Pia Sovio-Pyhälä*. The interview illustrates the life of the family from the early years of the 20th century to the Second World War. Pipsan's father Tor had spent a great part of his youth in a sanatorium in Davos, Switzerland. He as many others at that time, suffered of tuberculosis. After recovering from the disease and marrying Dagmar, his class-mate and next-door neighbour's daughter, he invested his heritage in a textile factory producing woollen knitwear. The factory was closed due to lack of raw-material in the years of the continental blockade and the First World War. Tor's next enterprise was trading with timber, but unfortunately also that collapsed during the Great Recession in the end of the 1920's. Soon after, Tor died and left the family of five children with hardly anything. Out of the five, three (Tor Björn, Pontus and Gunvor) died during the Second World War, and Pia's father Birger soon after. Only Pipsan survived. Those were hard years for Dagmar and Pipsan. But

Pipsan has bright memories from her childhood in Raahe with details of e.g. Christmas celebrations, sports and socializing in general. The mother tongue of the family was Swedish, but Finnish was spoken with servants and non-Swedish speaking relatives and friends. The girls attended Swedish schools and the boys Finnish schools.

Catharina Sovelius was perhaps married to "a pirate". Our relative from Sweden, *Anders Rådberg* tells us about his great-great-grandmother and her husband Emanuel Rådberg. Emanuel served first in the Swedish army and received the grade of lieutenant. After leaving the army he worked as captain on merchant ships and experienced many adventures, until he settled for a few years in Raahe and married in 1918 the only daughter of Henrik Sovelius, merchant and delegate to the parliament. The couple left Raahe with their first born child in 1819 (or 1820?) and moved to Sweden where they bought the country estate "Torpelund" which is situated in the parish of Lugnås in Västergötland. They had nine children. Their son Mauritz, born in 1829, came to Raahe and worked as a ships' police on the brig Sovio and the barque Sophia during 1945-46, but returned to Sweden and settled down as a farmer. Another son, Theodor, was employed as director of the Dannemora mining company and went through hard times during the years of recession in the 1860's. He was married to the aunt of the famous Swedish writer Selma Lagerlöf. Catharina and Emanuel founded a charity for the poor and relatives in need. They also donated funds to orphans of local stone miners. The foundation had a starting capital of 11.000 riksdaler (the Swedish currency at that time). The value of the money dropped and as a result, also the value of the foundation.

The president of our association, **Eero Keltikangas**, sends his warmest regards and welcomes you to our anniversary meeting in Raahe.

Runopalsta

Koska toimituksella ei ole vielä käytettävissä lukijoiden runoja, palstan avaa päätoimittaja omalla, lehden ilmestymisajan mukaan valitulla suorasanaaisella runollaan.

Maaliskuun kuvia

Lämmin, lempeä tuuli.
Luminen kuusi kuuntelee, huojuu,
katselee oravien kirmailua
jäkälien peittämällä rungollaan.
Maassa katkaistut kerkät,
käpyjen suomuttomat ruodot,
vielä nukkuva muurahaispesä.

Valoa, varjoa metsässä.
Koivun valkeus,
kuusen tumma vihreys,
karikkeita hangella.
Jänikset ruokailevat varvikossa,
talitiaisen laulu, harakan nauru.
Yksinäinen latu läpi metsän.

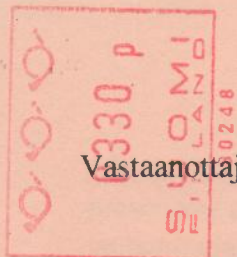
Auringon kimallus hangella,
pälvä rinteillä, puiden juurilla,
pajupensaissa pehmeät kukinnot.
Ihminen astuu varjoista
loistavalle hangelle,
ilo ja odotus sydämessään
katsoo tulevaa.

Posti
merkki

Eero Keltikangas

Koivuviita 7 C 11

02130 Espoo

Vastaanottaja X)

Ingeborg Helenius
Blomsterhemmet
Raaseporinkatu 10
10600 Ekenäs

X) Mikäli vastaanottajaa ei tavoiteta, palautetaan lehti osoitteella
Eero Sovelius-Sovio, Takalankuja 6 B 33, 40740 Jyväskylä Finland

2

Osoitteeni on muuttunut.

Nimi _____

Uusi osoite on:

